

Delmi

Resurs-
Centrum

STRÖMSUNDS KOMMUN

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Kunskapsöversikt

2024:1

Återvändande och (åter)integration
för barn i familj

En systematisk kunskapsöversikt

Återvändande och (åter)integration för barn i familj

En systematisk kunskapsöversikt

Pinar Aslan Akay

Kunskapsöversikt 2024:1

Resurs-
Centrum
STRÖMSUNDS KOMMUN

Delmi Kunskapsöversikt 2024:1

Beställning: www.delmi.se

E-post: ju.delmi@regeringskansliet.se

Omslagsfoto: Ida Brogren

Stockholm 2024

ISBN: 978-91-89701-54-0

Delmis förord

Denna kunskapsöversikt i Delmis rapportserie har tagits fram inom ramen för en gemensam satsning med Strömsunds kommun. Syftet med denna kunskapsöversikt kring nationella och internationella förhållanden om asylsökande barn i familj, är att bidra med ett kunskapsunderlag för ett mer hållbart återvändande. Kunskapsöversikten har genomgått sedvanlig granskningsprocess och funnits uppfylla Delmis kvalitetskrav.

Rapportförfattare är utredningssekreteraren på Delmi, Pinar Aslan Akay, fil. dr. i socialt arbete och disputerad vid Umeå Universitet. En tidigare version av rapporten har granskats av sociologen Mehek Muftee som arbetar som lektor vid Thomas Coram Research Unit (TCRU) vid UCL. Arbetet med rapporten har följts av Delmis kommittéledamot Annika Sundén. Vid Delmis kansli har utredningssekreterarna Anna Hammarstedt, Alice Hertzberg och Daniel Silberstein bidragit till granskningen. Som brukligt ansvarar författaren själv för kunskapsöversiktens innehåll, slutsatser och rekommendationer.

Stockholm december 2023

Joakim Palme
Ordförande Delmi

Agneta Carlberger Kundoori
Kanslichef Delmi

Strömsunds kommuns förord

Resurscentrum vid Strömsunds kommun har sedan 2013 arbetat med frågor som rör asyl- och återvändandeprocess och då främst med fokus på ensamkommande barn och ungas förutsättningar i processen. Efter ett flertal avvikna, fem barn med avslagsbesked och många åldersuppgraderingar upplevde vi i kommunen en situation svår att hantera både för barnet själv och för dem som befann sig runt barnet. Därför valde Resurscentrum att utveckla ett arbetssätt för ökad kunskap och förståelse för både barn som fått eller kan komma att få avslag, och för aktörerna runt dem genom mer strukturerade informations- och stödinsatser. Under de tio år som gått fram till idag är den viktigaste erfarenheten att varenda unge räknas och är viktig. Vi ska visa det genom empatiska möten där vi är trygga vuxna som samverkar och ger barnet korrekt information.

Våra kunskaper och erfarenheter är en utgångspunkt för att idag bedriva projektet Barn i familj, med stöd av Asyl- migrations- och integrationsfonden. Det finns indikatorer på att samtal som förs under en asylprocess i alltför stor utsträckning inriktar sig på att informera bara vårdnadshavarna. Därför arbetar projektet för att säkerställa ett tydligt barnperspektiv för asylsökande barn i familj och stärka barnrätten. Barn ska ges samma förutsättningar som sina vårdnadshavare att kunna hantera sin asyl- och återvändandeprocess.

Då vi genom åren upplevt att området återvändande, inte minst för barn, inte varit tillräckligt beforskat, vill vi genom denna forsknings- och kunskapsöversikt dels få bekräftelse på om våra kunskaper och erfarenheter stöds av forskning och dels se om översikten visar på ett behov av fler studier.

Den här rapporten är en del av en kunskapsproduktion som ska ligga till grund för bland annat kommande stödmaterial för barnet, vårdnadshavaren och den som i sin yrkesroll möter dem. Den leder även till en ökad koppling mellan teori och praktik. Vår förhoppning är att vårt arbete bidrar till att på alla nivåer ytterligare medvetandegöra barnets behov och vårt vuxenansvar.

Resurscentrum vill passa på att tacka alla yrkesverksamma, frivilliga och inte minst de barn och unga som vi mött genom åren och som varit en aktiv del i vårt utvecklingsarbete.

Strömsund december 2023

Elisabeth Lindholm
Chef Resurscentrum Strömsunds kommun

Sammanfattning

Det övergripande syftet med denna kunskapsöversikt har varit att sammanställa forskning om återvändande och (åter)integration för barn i familj, med fokus på utbildning, sociokulturell (åter)integration och hälsa, samt möjligheter och hinder för en framgångsrik återvändande- och (åter)integrationsprocess. Målet med kunskapsöversikten är att bidra till ökad beredskap för samhällsaktörer i Sverige som är involverade i återvändandeprocessen för barn i familj. En sådan beredskap kan öka barn och familjers möjligheter att förbereda sig och mobilisera sina resurser inför ett återvändande, och ge barnen bättre förutsättningar till anpassning efter återvändandet.

Att upprätthålla en ordnad och säker migration samt förmå individer som har ett av- eller utvisningsbeslut att återvända är en viktig fråga för många europeiska länder idag, inklusive Sverige. Men asyl- och återvändandeprocessen behöver också genomsyras av ett barnrättsperspektiv, vilket svenska myndigheter som är involverade i denna process har uppmärksammat och arbetat med under en längre tid. I detta avseende har barn i familj, det vill säga barn som ansökt om uppehållstillstånd tillsammans med sina vårdnadshavare, identifierats som en särskilt sårbar grupp. Forskning visar att barn i familj ofta känner sig oinformerade, och de beskriver sin egen delaktighet i asyl- och återvändandeprocessen som låg. Det kan leda till känslor av chock och uppryckthet i samband med återvändandet, vilket kan påverka barnens psykosociala hälsa på både kort och på lång sikt.

Forskning inom området visar även på stora utmaningar för barn att integreras i skolan efter ett återvändande. Översikten visar att språksvårigheter, en ny utbildningskontext, bristen på kompetens hos skolpersonal samt administrativa och ekonomiska hinder kan hämma barnens möjligheter att tillgodogöra sig utbildning i återvändarlandet. Barn i familj kan även utsättas för mobbing och utanförskap av både jämnåriga och vuxna på grund av sin status som återvändare, en brist på sociokulturell kunskap eller bristande språkkunskaper. Sociala nätverk kan i detta avseende fungera som ett skydd, till exempel i form av jämnåriga släktingar i återvändarlandet som kan vägleda och släppa in de återvändande barnen i den sociala gemenskapen.

Kunskapsöversikten har identifierat ett antal kunskapsluckor. Det råder till exempel en stor brist på forskning som följer barnen, och som undersöker hur barnens situation utvecklar sig över tid. Den begränsade forskning som finns på detta område indikerar att några av de problem som observeras initialt vad gäller bristen på sociokulturell tillhörighet och social integration kan försvinna eller mildras över tid. Det går emellertid inte att dra några slutsatser om hur en utveckling över tid påverkas av andra faktorer, såsom levnadsförhållanden och tillgången till resurser. Det finns också otillräcklig kunskap om hur olika bakgrundsfaktorer, såsom kön, ålder och socioekonomisk bakgrund inverkar på barnens (åter)integration efter ett återvändande. De fåtal studier som finns i området pekar på att vissa grupper kan vara särskilt utsatta innan och efter ett återvändande, till exempel flickor samt barn i yngre och övre tonåren.

Med utgångspunkt i de resultat som presenteras ges en rad rekommendationer. Ett exempel på förslag är att det föreligger ett behov av att utveckla och förtydliga roll- och ansvarsfördelningen för olika myndighetsaktörer i asyl- och återvändarprocessen för barn i familj, och att det bör övervägas huruvida en myndighet kan ges ett helhetsansvar för denna grupp. Ett annat förslag är att kvalitativa riktlinjer samt metod- och arbetsstöd för myndighetspersonal som kommer i kontakt med barn i familj under återvändandeprocessen utformas. Information och delaktighetsarbetet med barn i familj behöver också utvecklas, samt vara barnanpassat och individualiseras, eftersom barns situation kan se olika ut beroende på faktorer som vistelsetid i mottagarlandet, kön, ålder, socioekonomisk bakgrund samt familjens nätverk och resurser efter återvändandet.

Summary

The overall aim of this systematic literature review is to summarize and synthesize research about the return and (re)integration of children in migrant families, focusing on their education, development, and health, as well as opportunities and obstacles for a successful return and (re)integration process. The goal of the review is to contribute with knowledge in order to create more tools for public officials who are involved in this process, and thereby provide children in migrant families with better opportunities to prepare and mobilize resources before a return. This might also facilitate their adaptation in the return country in the long run.

Upholding regular migration and increasing the return of migrants who are denied residency in the host country is a high priority for many European countries, including Sweden. However, it is also pivotal that the asylum and return process is pervaded by a children's rights approach, which many public agencies in Sweden have recognized and worked towards. In this respect, children in migrant families are considered to be a particularly vulnerable group. Research shows that they often feel uninformed and that their level of participation in the return process is described as low. This can lead to feelings of shock and uprootedness after the return, which might have an impact on the children's psychosocial health.

Research also demonstrates challenges when it comes to integrating children in migrant families into educational systems, after a return. Difficulties speaking and writing in their mother tongue, a new and unfamiliar educational context, the lack of competence among school personnel, as well as administrative and economical hinders can all contribute to aggravating children's' educational possibilities. Moreover, children in families who return to their countries of origin are often subjected to bullying and social exclusion, due to their status as returnees, a lack of sociocultural knowledge, or language difficulties. Here, the review shows that social networks may function as important resources, and that close relatives of the same age can act as guides and integration facilitators.

Several knowledge gaps have been identified through this review. There are, for example, a shortage of studies using longitudinal data to show how children's situations develop over time. The few studies that exist in this area indicate that some initial problems, such as a lack of sociocultural belonging and social integration, tend to disappear or soften over time. It is, however, not possible to deduce how other factors, e.g., living conditions and access to

resources, might impact such a development over time. There is also a lack of studies that examine the impact of other relevant background factors pertaining to children, such as age, gender, and socioeconomic background. The few studies that investigate these factors indicate that some groups, for example girls and teenagers, may be more vulnerable than others.

Based on the results of this review, some recommendations are presented. One suggestion is to form a clearer and more developed division of responsibilities between public agencies involved in the return process of migrant families. It should also be considered whether a single agency can be given a more holistic role for children in migrant families during this process. Another suggestion is to form qualitative guidelines and working methods for public officials who are involved in the return process of, or regularly meet, children in migrant families before their return. Moreover, information and participatory work concerning children in migrant families during the return process needs to be developed as more child-friendly and individualised, given that a child's situation may differ depending on factors such as their length of residency, gender, age, socioeconomic background, as well as family network and resources in the return country.

Innehåll

1. Inledning.....	14
1.1 Syfte och frågeställningar	17
2. Bakgrund.....	18
2.1 Begrepp som används i översikten	18
2.2 Barns rättigheter i Sverige	20
2.3 Svenska myndigheters roll i arbetet med barn i familj vid ett återvändande.....	22
2.4 Återvändande- och återintegrationsstöd	24
3. Metod och material.....	25
3.1 Övergripande om de inkluderade studierna	25
4. Resultat	29
4.1 Delaktighet och förberedelse under återvändandeprocessen.....	30
4.2 Skolgång och utbildning	31
4.3 Sociokulturell tillhörighet och social integration.....	37
4.4 Levnadsvillkor	41
4.5 Psykosocial och fysisk hälsa	42
5. Slutsatser, framtida forskningsbehov och policyförslag.....	47
5.1 Slutsatser	47
5.2 Framtida forskningsbehov	49
5.3 Policyförslag.....	51
Referenser	54
Bilaga 1.....	60
Sökprocess och sökstrategi.....	60
Tabell 1 Sökträffar	61
Bilaga 2.....	62
Avgränsningar och inkluderings/exkluderingskriterier	62
Tabell 2 Avgränsningar med PICO-verktyget.....	62
Bilaga 3.....	64
Tabell 3 Inkluderade Studier	64
Bilaga 4.....	82
Tabell 4 Exkluderade studier lästa i fulltext.....	82

Bilaga 5.....	86
Figur 1. Flödesdiagram för systematiska kunskapsöversikter.....	86
Bilaga 6.....	87
Kvalitetsbedömning av inkluderade studier enligt MMAT-modellen	87
Tabell 5 Kvalitativa studier (n=25).....	88
Tabell 6 Kvantitativa (icke-randomiserade) studier (n=2).....	104
Tabell 7 Mixade metod-studier (n=2).....	106
Bilaga 7	108
Tabell 8 Antal familjebarn som avvisats/utvisats, placerats i förvar och återvänt.....	108
Förteckning över tidigare publikationer.....	109

1. Inledning

Återvändandet av migranter som fått ett av- eller utvisningsbeslut är en fråga som står högt upp på agendan i de flesta europeiska länder idag, inklusive i Sverige. Svensk asylpolitik har de senaste åren präglats av ett ökat fokus på återvändande i olika regeringskonstellationer, men med Tidöavtalet (Samarbetspartierna, 2022), den överenskommelse som ligger till grund för nuvarande regeringsbildning och budgetsamarbete, har ett tydligare och mer förstärkt fokus på återvändande aviserats. I Tidöavtalet nämns bland annat en ökad samverkan mellan myndigheter för att effektivisera återvändandearbetet, införandet av anmälningsplikt för myndighetspersonal samt förstärkta möjligheter till inre utlänningskontroller. Flera myndigheter har i uppdrag att utöka och effektivisera arbetet med återvändande, däribland Migrationsverket (se Regleringsbrev för 2023 i Regeringsbeslut II:2, 2023-06-22), Polismyndigheten (Se Regleringsbrev för 2023 i Regeringsbeslut I:1, 2023-08-03) och biståndsmyndigheten Sida (se Regleringsbrev för 2023 i Regeringsbeslut II:1, 2023-09-07).

Parallellt med det utökade fokuset på effektivisering av återvändandearbetet har svenska myndigheter under en längre tid också lagt vikt vid att stärka och upprätthålla ett barnperspektiv i asylprocessen (se till exempel Migrationsverket, u.å. a.). Enligt Barnkonventionen så ska myndigheter och offentliga institutioner, vid varje beslut eller åtgärd där barn berörs, i första hand väga in barnets bästa. Detta innebär att barn har ett särskilt rättsligt skydd i asyl-, och därmed också i återvändandeprocessen (Dane, 2019). I samband med att Tidöavtalet offentliggjordes presenterade Rädda Barnen (2022) en översiktlig analys av överenskommelsen, och konstaterade bland annat att medan vissa förslag är positiva ur ett barnrättsperspektiv (till exempel satsningen på ungas psykiska hälsa), så riskerar överenskommelsen i sin helhet att underminera barnrätten för särskilt utsatta grupper, såsom asylsökande barn och unga. Myndigheter behöver emellertid beakta sådana politiska direktiv för ett mer effektivt återvändandearbete, samtidigt som lagar och konventioner som säkrar rättssäkerhet för barn följs. Möjligheterna att säkerställa att återvändandeprocessen genomsyras av ett barnrättsperspektiv är större med ökad kunskap om återvändandeprocessen för barn (jmf. Zevulun, m.fl., 2021).

Trots att knappt hälften av världens flyktingar är barn (UNHCR, 2022a; Holmes & Lowe, 2023) har relativt lite uppmärksamhet ägnats åt barn i familj, d.v.s. barn som tillsammans med vårdnadshavare söker uppehållstillstånd, under

återvändandeprocessen i Sverige, både i forsknings- och policysammanhang. På senare tid har en del uppmärksamhet riktats mot ensamkommande barn i återvändarprocessen, vilket har genererat viktiga lärdomar och kunskap om hur myndigheter kan utveckla mer hållbara arbetssätt med denna grupp (se t.ex. Ghazinour m.fl., 2014a; Ghazinour m.fl., 2014b; Backlund m.fl., 2014). Även offentliga myndigheter har fokuserat en del på gruppen ensamkommande barn och unga. Ett exempel är den så kallade "Strömsundsmodellen", som Strömsunds kommun i Jämtland utvecklade tillsammans med Migrationsverket år 2017–2020. Modellen syftar till att ge ensamkommande asylsökande barn och unga fler verktyg att förstå sin egen asylprocess, men också att utveckla samverkan mellan aktörer runt barnet; exempelvis familjehem, HVB-hem, skola, gode män och socialtjänst (Strömsunds kommun, 2020).

Det finns emellertid en större brist på kunskap om barn i familj i återvändarprocessen, vilket kan ha olika förklaringar. Ní Laoire (2011) menar att det råder ett "osynliggörande" av barn i familj i forskningen, vilket hon tror kan bero på att de fortfarande betraktas som ett "bagage" i asylprocessen, och inte som migranter i sin egen rätt, med egna problem och i behov av individuella lösningar. Brist på kunskap om barn i familjer i återvändandeprocessen kan också bero på att det inte har fokuserats på barn i familj, eftersom det förutsätts att föräldrar eller andra vårdnadshavare tar ansvar för dessa barn. Detta uttrycker sig till exempel i att det inte finns en formell aktör med helhetsansvar för barnet (jmf. Hökeberg, 2019), på samma sätt som kommuner ansvarar för ensamkommande asylsökande barn.

Enligt data inhämtad från Migrationsverket (se bilaga 7) fick 12 589 individer som tillhör kategorin barn i familj (se avsnitt 2.1. för begreppsdefinition) ett av- eller utvisningsbeslut i Sverige från januari 2020 fram till juni 2023, och stod därmed inför ett återvändande. Under samma tidsperiod verkställdes av- eller utvisningsbeslut för 5 934 av dessa barn, vilket indikerar att många av dem kan vistas i mottagarlandet i flera år efter ett avslagsbeslut. Migrationsverkets siffror i bilaga 7 inbegriper emellertid inte barn i familjer som väljer att flytta tillbaka till sitt ursprungsland innan ett beslut om av- eller utvisning meddelas, varför antalet barn i familj som återvänder/återvandrar kan vara fler än tabellen anvisar. Tidsaspekten är viktig i detta sammanhang, då ett återvändande till det land som barnen och/eller föräldrarna migrerat ifrån kan vara en traumatisk upplevelse för barn som hunnit spendera en stor del av sin barndom i mottagarlandet (se t.ex. Grosa & King, 2022; Zevulun m.fl., 2021). För många barn kan det röra sig om ren migration, snarare än ett återvändande, och därmed även om integration, snarare än återintegration. Idag saknas dock formella sätt att utreda situationen för individer som återvänt från Sverige till

andra länder, varför kunskap om livsförhållandena för barn i familj efter ett återvändande är bristfällig.

Forskning baserad på svenska data om återvändande och återintegration för barn i familjer är också begränsad, men de senaste åren har internationell litteratur växt fram som behandlar frågor om återvändande och återintegration för barn i familj. Många av dessa studier är relevanta även för det svenska sammanhanget, men det har hittills saknats en översikt av forskningen, vilket har gjort det svårt att identifiera kunskapsläget. En sammanställning av kunskap om erfarenheter och upplevelser, förutsättningar, och livsförhållanden för dessa barn kan bidra till mer välgrundade beslut och vägledning om hur återvändande barn i familjer kan stödjas innan och efter återvändandet. Denna kunskapsöversikt bidrar också till att identifiera kunskapsluckor som ännu råder, och ger en vägledning till var fokus kan riktas för framtida forskning.

Fokus i kunskapsöversikten är på upplevelser och erfarenheter hos barn, föräldrar och myndighetspersonal efter att återvändandet ägt rum, även om vissa resultat också härrör från tiden innan ett återvändande. Det beror främst på att en större mängd litteratur rapporterat resultat om tiden efter ett återvändande. Det finns emellertid många lärdomar att dra av respondenternas retrospektiva redogörelser för återvändandeprocessen, och för (åter)integrationen i återvändarlandet. Det ger oss kunskap om vad samhällsaktörer i Sverige och andra mottagarländer hade kunnat göra annorlunda, vad de kan ha bidragit med som resulterade i ett framgångsrikt återvändande och en mer effektiv (åter)integration, samt vilka hinder och utmaningar som finns efter ett återvändande. Det kan, i sin tur, bidra till att utveckla mer välgrundade synsätt och metoder i arbetet med barn i familjer som står inför ett återvändande.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med denna systematiska kunskapsöversikt är att sammanställa studier om återvändande och (åter)integration för barn i familj. Ansatsen är även att, genom att ta vara på kunskap om erfarenheter, upplevelser och förhållanden som råder efter ett återvändande, bidra till att samhällsaktörer i Sverige får fler verktyg när de möter och arbetar med barn i familj i återvändandeprocessen. De vetenskapliga frågeställningar som kunskapsöversikten söker besvara är:

1. Hur påverkas barn i familj av ett återvändande i termer av utbildning, sociokulturell (åter)integration och hälsa?
2. Vilka möjligheter respektive hinder identifierar tidigare studier för en framgångsrik återvändande- och (åter)integrationsprocess för barn i familj?

Kunskapsöversikten har följande disposition. Nästa avsnitt behandlar centrala begrepp som används i översikten och information som kan sätta forskningsresultaten i ett svenskt sammanhang, bland annat gällande lagar och åtaganden som myndigheter i Sverige har idag vad gäller barn i familj i återvändandeprocessen. Därefter beskriver jag kortfattat översiktens metodologiska tillvägagångssätt, med möjlighet att läsa mer om metoden i bilaga 1–6. I avsnittet därpå följer en sammanställning av studiernas forskningsresultat. I nästföljande del ges en sammanfattande diskussion om de slutsatser som kan dras, samt vilken bäring resultaten kan ha på det fortsatta arbetet med att stärka barnperspektivet i återvändandeprocessen i Sverige. Därefter presenteras kunskapsluckor som identifierats och förslag på vidare forskning i området. Översikten avslutas med en rad policyrekommendationer som ges mot bakgrund av översiktens resultat och slutsatser.

2. Bakgrund

2.1 Begrepp som används i översikten

Barn i familj

Med "barn i familj" avses i denna översikt individer under 18 år som ansöker om uppehållstillstånd tillsammans med en eller två vårdnadshavare. Det är samma definition av begreppet barn som i utlänningslagen (2005:716, kap. 1, §2), samt i FN:s konvention om barnets rättigheter, vilken konstaterar att barn är "varje människa under 18 års ålder, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet".

I översikten görs även referenser till barnets åldersgrupp. Forskning i området använder olika åldersindelningar, och de studier som denna översikt baseras på använder inte samma ålderskategorier för barn, unga och äldre ungdomar. I denna översikt kommer därför en generell indelning att göras för att presentera resultat för olika åldersgrupper: yngre barn, barn i yngre tonåren och barn i äldre tonåren.

Av- och utvisning

I utlänningslagen (2005:716, 8 kap.) framgår att ett av- eller utvisningsbeslut kan fattas då en person, av olika skäl, inte har rätt att vistas i Sverige. Ett beslut om avvisning får inte fattas senare än tre månader efter att den första ansökan om uppehållstillstånd gjorts vid ankomst till landet. Efter att tre månader har gått är det ett utvisningsbeslut som gäller. I vissa fall råder ett verkställighetshinder, det vill säga att en person mottar ett beslut om av- eller utvisning, men det uppstår hinder för själva verkställandet av beslutet. Familjer som lever i sådana förhållanden under en längre period kan påverkas särskilt negativt (se till exempel Rasmussen, Guillén Åkerlind & Hagan, 2019), och en lång tid i mottagarlandet utan stabila förhållanden kan även påverka barns psykosociala hälsa och (åter)integration i återvändarlandet (se till exempel Zevulun m.fl., 2018). Även om översikten inte har kunnat ta hänsyn till vilka förhållanden som ägt rum innan återvändandet (på grund av brist på resultat om detta i de studier som inkluderats i översikten), så är det viktigt att lyfta fram att det kan råda olika omständigheter runt barnet i samband med ett beslut om av- eller utvisning.

Återvändande och (åter)integration

Ett "återvändande" kan beskrivas som den process där en person som inte längre har laglig rätt att vistas i ett land reser tillbaka till det land som vederbörande migrerade ifrån. I översikten används begreppen "innan" och "efter" ett återvändande. Med "innan" avses tiden från att ha mottagit ett avslagsbeslut till att beslutet verkställts. Med "efter" ett återvändande åsyftas tiden efter att barnet ankommit till återvändarlandet.

Återvändandet kan vara frivilligt eller ofrivilligt, även om en del studier belyser bristen på frivillighet även i det som i teorin betecknas "frivilligt återvändande". En del migranter som fått ett beslut om utvisning beslutar att medverka till återvändandet för att undvika sanktioner eller negativa konsekvenser, som till exempel ett återreseförbud (Utlänningslagen, kap. 8, §23) eller för att förhindra att eventuella barn tvingas bevittna ett polisiärt ingripande (Hagan, 2021). Det kan här vara värt att understryka översiktens avgränsning till att inte fokusera på personer som undviker att avslagsbeslutet verkställs, även om respondenter som deltar i de studier som inkluderats i denna översikt kan vara personer i återvändarlandet som har tillhört denna kategori innan återvändandet ägt rum.

När det gäller barn, så är begreppet återvändande särskilt problematiskt eftersom det i många fall inte handlar om ett reellt återvändande, utan snarare om migration till ett land de aldrig vistats i, eller som de lämnade i väldigt tidig ålder (jmf. Grosa & King, 2022). Det kan också finnas ännu starkare skäl att ifrågasätta graden av frivillighet i ett barns "återvändande". Ett frivilligt återvändande (även genuint sådant) från föräldrarnas håll behöver inte innebära ett frivilligt återvändande för barnen, som sällan konsulteras i samband med att beslut fattas (Vathi, 2016; De Bree, Davids & De Haas, 2010).

I översikten har även vissa studier som behandlar "återvandring" inkluderats, det vill säga ett självmant beslut om att flytta tillbaka trots att familjen har laglig rätt att stanna. Dessa studier har bedömts vara relevanta då återvandring, i praktiken, kan få samma konsekvenser för barn som ett återvändande om barnen inte involverats och dessutom motsatt sig beslutet att återvända (Zúñiga & Hamann, 2015).

Begreppet "återintegration" är av liknande anledningar som för återvändande problematiskt när det kommer till barn. För barn som är födda och/eller uppväxta i mottagarlandet, så kan det röra sig om *integration*, snarare än återintegration, när de återvänder till det land som föräldrarna migrerat ifrån. Detta diskuteras närmare i resultatdelen av denna översikt, där det finns anledning att återkomma till integrationsbehoven för barn i återvändande familjer.

Trots ovanstående, så förekommer ändå begreppen "återvändande" och "återintegration" i denna översikt, eftersom det är dessa begrepp som används i de studier som översikten omfattar och i forskningsfältet som helhet. Ibland förekommer ordet "åter" i parentes, som "(åter)integration". Detta för att förtydliga att det i sammanhanget kan röra sig om både integration och återintegration. Resultaten av översikten bör läsas och tolkas i förhållande till denna begreppsdiskussion.

Mottagarland och återvändarland

I översikten kommer begreppen "mottagarland" och "återvändarland" att genomgående användas. Med "mottagarland" menar jag det land som familjen migrerat till och ansökt om uppehållstillstånd i. Med "återvändarland" avses det land som familjen återvänder till efter eget beslut eller ett myndighetsbeslut om av- eller utvisning. Oftast är detta det land som barnen och/eller föräldrarna är födda i, men inte alltid. I en del fall kan återvändandet ske till ett land som en individ inte vistats i, men som denna trots allt anses tillhöra mot bakgrund av medborgarskap i landet.

2.2 Barns rättigheter i Sverige

Barns rättigheter har sedan lång tid tillbaka fastställts i internationell rätt, till exempel genom 1924 års *Genève-deklaration om barnets rättigheter*, eller 1959 års *deklaration om barnets rättigheter*. Även i FN:s *allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna* finns passager med specifikt barnfokus. Den viktigaste milstolpen vad gäller barns rättigheter i internationell rätt kan dock anses vara genom införandet av *FN:s konvention om barnets rättigheter* (Barnkonventionen), med en syn på barn som aktiva subjekt och aktörer i sin egen rätt. Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling år 1989, och har sedan dess ratificerats av nästintill samtliga medlemsstater i FN. Sverige har sedan 1990 varit anslutet till Barnkonventionen, och därmed förbundit sig till att följa dess bestämmelser sedan en längre tid tillbaka. Under drygt tre decennier har ett transformeringsarbete pågått i svensk lagstiftning, där bestämmelser i Barnkonventionen successivt införts. När Barnkonventionen i januari 2020 antogs som lag i Sverige, i syfte att stärka tillämpningen av konventionen, så fanns därmed de flesta bestämmelser redan inkorporerade i svensk lag.

Barnkonventionen fastställer barnets rättigheter och statens skyldigheter i 54 artiklar, varav fyra av dessa (artikel 2, 3, 6 och 12) definierats som grundprinciper av FN:s barnrättskommitté. Dessa grundprinciper utgör bland annat ett skydd mot diskriminering, beaktande av barnets bästa i ärenden där barn är involverade, ett vidkännande av barns rätt till liv och utveckling, samt

barnets rätt att forma egna tankar och åsikter, och att få uttrycka dessa utan repressalier.

Det är också tydligt i Barnkonventionen att barn som är flyktingar anses vara i behov av särskilt skydd. Ett sådant skydd ges bland annat genom artikel 22 som förtydligar konventionsstaternas skyldigheter i förhållande till flyktingbarn. Där uttrycks att konventionsstaterna, oberoende om ett barn kommer ensamt eller med sina föräldrar/annan person, ska ge detta barn skydd och hjälp i enlighet med rättigheter formulerade i Barnkonventionen och andra internationella instrument för mänskliga rättigheter som konventionsstaterna förbundit sig till. I varje enskilt fall så vägs principen om barnets bästa mot andra intressen, som att upprätthålla en reglerad migration (jmf. Dane, 2019). Det lyfts fram i en Policy Brief utgiven av Delmi (2020:5), där principen om barnets bästa diskuteras och förtydligas. Till exempel framhävs där att principen om barnets bästa inte alltid innebär att beslut som fattas faktiskt resulterar i barnets bästa, utan snarare att det finns en skyldighet att, tillsammans med andra faktorer, tillmäta tillräcklig vikt vid barnets bästa. Det innebär att olika rättigheter kan inskränkas, om legitima skäl för det föreligger, såsom att upprätthålla en reguljär migration i landet. Sådana intresseavvägningar har ibland gett upphov till kritik om att Barnkonventionen inte fått tillräckligt starkt genomslag i beslut och åtgärder där barn är involverade.

I den senaste granskningen som FN:s barnrättskommitté gjorde av Sverige (CRC/C/SWE/CO/6-7) uppmanades Sverige att vidta brådskande åtgärder vad gäller säkerställandet av rättigheter för en rad grupper av barn, däribland barn som är flyktingar och migranter. Bland annat nämndes vikten av att " [...] skärpa åtgärderna för att säkerställa att i första hand beakta barnets bästa för barn som är asylsökande, flyktingar och migranter i alla asylprocesser och att deras åsikter hörs, beaktas och tillmäts vederbörlig betydelse [...]". En viktig detalj som framkommer i uppmaningen från barnrättskommittén är att samtliga asylansökningar behöver hanteras individuellt utifrån ett barnrättsperspektiv, vilket innebär att barns asylskäl ska prövas särskilt och inte tillsammans med föräldrarnas. Kommittén lyfte även fram att åtgärder behöver vidtas för att förhindra att barn som utsatts för våld eller övergrepp av sina föräldrar utvisas tillsammans med dessa. Vidare framfördes en rekommendation att överväga om barnspecifika bestämmelser om förföljelse¹ och principen om barnets bästa kan införas i migrationslagstiftningen.

¹ Barnspecifika former av förföljelse kan exempelvis innebära tvångsarbete, könsstympning av flickor, barnäktenskap och rekrytering som barnsoldat. Barnspecifika bestämmelser om förföljelse finns idag inte explicit inkorporerade i utlänningslagen.

2.3 Svenska myndigheters roll i arbetet med barn i familj vid ett återvändande

Migrationsverket

När en barnfamilj får ett beslut om av- eller utvisning påbörjas den process som leder till ett återvändande. Initialt är det Migrationsverket som kallar föräldrarna till ett eller flera möten på Migrationsverket för att samtala om resan tillbaka. Barnets delaktighet vid dessa tillfällen är inte givet, utan sker om föräldrarna och barnet tar initiativ till det (Migrationsverket, u.å., b.). I Migrationsverkets handbok för processområde Asyl-Återvändandeprocessen framkommer att, i de fall då barn deltar i samtalet, så ska barnets bästa beaktas under hela samtalet, till exempel genom att barnet ges möjlighet att uttrycka sig. Under återvändandeprocessen sker inga specifika åtgärder kopplade till barn i familj, utan det förutsätts att föräldrar till barnen tar ansvar för barnets hälsa, välmående och mentala, sociala och praktiska förberedelser inför återvändandet (ibid.).

Migrationsverket har under en tid arbetat med att införa principen om barnets bästa i handläggning av ärenden som involverar barn och har intensifierat detta arbete sedan Barnkonventionens införande i svensk lagstiftning år 2020. I en analysrapport från 2022 (Dnr: 1.3.4-2022-26331) fokuserar Migrationsverket på den rättsliga och processuella kvaliteten i ärenden rörande barn i familj. Det framkommer i rapporten att beslut som involverar barn behöver föregås av att barnets bästa har identifierats, det vill säga att det är tydligt formulerat vad barnets bästa är i det enskilda fallet. Beslutet ska också vara tydligt motiverat så att det går att förstå hur olika intresseavvägningar har gjorts. Som ett stöd för personalen i genomförandet av barnets bästa bedömningar har Migrationsverket utformat ett viktigt stöddokument (Migrationsverket, 2021). I analysrapporten (Migrationsverket, 2022) lyfts gruppen barn i familj som ett viktigt utvecklingsområde i myndighetens fortsatta rättsliga och processuella arbete.

Polismyndigheten

I de fall då familjen inte medverkar till återresan eller bedöms ha avvikit, så lämnas ärendet vidare till Polismyndigheten, som då ansvarar för att tvångsmässigt verkställa beslut om av- eller utvisning. Migrationsverket har specifika rutiner för när och hur ärendet överlämnas till polisen, till exempel bör motiverande samtal med information om återintegreringsstöd ha skett innan. Polisens verkställighet kan se olika ut; oftast leder det till att personen i fråga reser tillbaka själv, men andra gånger kan det finnas behov av att polis

eller personal från Kriminalvården medföljer den av-/utvisade till flygplatsen eller återvändarlandet (Polisen, u.å.).

Polisen har även möjlighet att placera individer (inklusive barn) i förvar, det vill säga ett låst utrymme, i väntan på av- eller utvisning. Enligt utlänningslagen (2005: 716, 10 kap, 5§) får barn hållas i förvar i högst 72 timmar, eller om det finns särskilda skäl, i ytterligare 72 timmar. Under perioden januari 2020 till juni 2023 förvarsplacerades 16 barn i familj i Sverige (se bilaga 7).

Kommunerna

Även om kommunerna idag inte har något helhetsansvar för barn i familj i asylprocessen, i kontrast till det ansvar de har för ensamkommande asylsökande barn (Socialstyrelsen u.å.), så har de ett visst handlingsutrymme samt en del skyldigheter och ansvarsområden att beakta. Det finns utrymme för kommunerna att (främst för skolan, inklusive elevhälsan, men också för socialtjänsten och andra kommunala verksamhetsområden), att arbeta med barns hälsa, utveckling och utbildning under återvändandeprocessen.

Kommunerna är i dagsläget skyldiga att erbjuda asylsökande barn en plats i skolan, även under återvändandeprocessen. Det innebär emellertid inte att barnen i fråga har skolplikt, utan snarare att de har rätt att gå i skolan under asyl- och återvändandeprocessen. Under tiden de vistas i skolan har dessa barn även tillgång till elevhälsan, vilken ansvarar för att verka förebyggande och hälsofrämjande för barnen.

Socialtjänsten har ett ansvar för asylsökande barn i familj, även om den inte har en lika utpräglad roll, som för ensamkommande asylsökande barn. Enligt Socialtjänstlagen (2001: 453) har samtliga individer som befinner sig i kommunen rätt att söka stöd och hjälp. Socialnämnden har även en skyldighet att ta ställning till huruvida det finns behov av att barnets situation utreds, om det kommer till nämndens kännedom att det finns barn i kommunen som far illa eller riskerar att fara illa (SKR, u.å.). Detta ansvar föreligger oavsett om barnet har legal rätt att vistas i landet eller inte.

Kommunen har däremot, enligt Högsta domstolen (HFD 2017 ref. 33), ingen *skyldighet* att ge asylsökande eller deras barn ekonomiskt bistånd (enligt 4 kap. 1 § SoL), ens för att undvika en nödsituation, om den som söker bistånd fått avslag på asylansökan och undanhåller sig för att undvika av- eller utvisning. Det finns dock möjlighet att göra det (med stöd i 4 kap. 1§ SoL), om kommunerna önskar.

2.4 Återvändande- och återintegrationsstöd

Myndigheter och organisationer erbjuder en rad stödinsatser, både innan och efter återvändandet, för att underlätta återintegrationen i återvändarlandet. Stödinsatserna kan ges i form av bland annat monetärt, praktiskt, rådgivande, medicinskt eller utbildnings- och yrkesmässigt stöd. Migrationsverkets stödinsatser (se Migrationsverket, u.å., c.) sker inom ramarna för det europeiska samarbetsprogrammet Joint Reintegration Service (JRS), och riktas till både vuxna och barn som återvänder till vissa utvalda länder, bland annat Armenien, Somalia, Irak och Marocko. Ansökan om stödet sker i Sverige efter ett avslag på ansökan om asyl, medan själva stödinsatserna administreras i återvändarlandet. Det monetära stödet vid frivillig avresa är 2 500 euro, och när ärendet är överlämnat till polisen för verkställighet 2 000 euro. Även ett ankomststöd kan ges för de första dagarna i återvändarlandet, motsvarande upp till 615 euro per person (ibid.).

Migrationsverket samarbetar även med International Organisation for Migration (IOM) för utbetalning av det så kallade "återetableringsstödet", vilket är ett kontantstöd som betalas ut till återvändare till länder där säkerhetsläget försvårar återetablering (Migrationsverket, u.å. d).

Återetableringsstödet ges till återvändare i utvalda länder, däribland Afghanistan, Eritrea, Irak och Somalia. Samtliga familjemedlemmar kan söka stödet, som motsvarar 30 000 svenska kronor för vuxna och 15 000 svenska kronor för barn – men högst 75 000 kronor per familj (ibid.).

Det finns även ideella organisationer som arbetar på plats i olika länder för att erbjuda stödinsatser till familjer som ska återvända eller redan har återvänt. Ett exempel är Svenska Röda Korset (u.å.) som i Sverige bland annat arbetar för att tillhandahålla informationsstöd, juridisk- och praktisk hjälp inför återvändandet (till exempel översättning av intyg). I vissa länder finns även Röda Korset på plats som ett stöd efter återvändandet, i form av exempelvis rådgivning, hämtning från flygplats eller matpaket.

3. Metod och material

Kunskapsöversikten har följt de principer som gäller för systematisk översiktsmetod (se t.ex. SBU, 2020; Newman & Gough, 2020) med undantag för vissa anpassningar som varit nödvändiga mot bakgrund av översiktens innehåll och tidsram. Eventuella anpassningar som gjorts redovisas i bilagor till översikten. Arbetet med kunskapsöversikten har i huvudsak utgått ifrån PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses), de internationella riktlinjer som finns för hur systematiska översikter ska genomföras och rapporteras (se vidare i Page m.fl., 2021). Syftet med tillämpningen av PRISMA är att få en mer transparent rapportering av kunskapsammansättningar, där riktlinjerna bland annat understryker vikten av en tydlig dokumentation av sökprocess, inkludering/exkludering av studier, samt kvalitetsgranskning av fulltextstudier.

I bilaga 1 finns en redovisning av sökprocessen och den sökstrategi som användes vid sökning efter litteratur. Bilaga 2 innehåller en redogörelse för studiens avgränsningar samt inkluderings- och exkluderingskriterier. Bilaga 3 är en sammanställning av de inkluderade studierna, inklusive information om författare, årtal för publikation, titel, mottagarland och återvändarland, syfte och forskningsfrågor, forskningsdesign och metod samt urval och forskningstyp. I bilaga 4 sammanställs de studier som lästs i fulltext, men som av olika skäl exkluderats. Bilaga 5 innehåller ett flödesdiagram som ger en bild av hela sökprocessen, från sökning i databaser till granskning av titlar/abstrakts och val av studier. I bilaga 6 redovisas den kvalitetsbedömning som gjorts av de olika studierna, med utgångspunkt i det så kallade MMAT-verktyget (Hong m.fl., 2018).

3.1 Övergripande om de inkluderade studierna

Som med alla kunskapsöversikter är översiktens validitet avhängig de studier som inkluderas i översikten. Detta innebär att forskningsfältets karaktär, innehåll och metodmässiga tillvägagångssätt till stor del påverkar hur väl denna kunskapsöversikt kan bidra till en ökad kunskap om barn i familj i förhållande till återvändande och (åter)integration i ett svenskt sammanhang.

Materialet i originalstudierna baseras till stor del på intervjuer/enkäter med barnen själva, ofta i kombination med att även föräldrar och nyckelpersoner såsom skolpersonal, barnpsykologer och/eller representanter för civilsamhället används som källor för att beskriva barnens situation. I några

studier har inte barn intervjuats alls, utan det är endast vuxna runt barnet som fått berätta om hur barnet påverkats av att återvända. Det finns också vissa studier som primärt fokuserar på vuxna återvändare, men där resultat om barn är en "bifångst" – även dessa studier har inkluderats då de bedömts besvara någon av översiktens forskningsfrågor.

Av de 29 studier som ingår i översikten har 25 studier en kvalitativ forskningsdesign (främst semistrukturerade intervjuer, men även deltagandeobservationer och fokusgruppintervjuer), medan 2 har en kvantitativ ansats (baserad på enkätstudier), och resterande 2 använder mixad metod (båda kvalitativ och kvantitativ) för att samla in data. Forskningen i området består därmed främst av kvalitativ forskning, vilket har för- och nackdelar. Den kvalitativa forskningen ger stora möjligheter till teoribildning och utvecklandet av hypoteser när det gäller en rad forskningsfrågor, men innebär samtidigt begränsade möjligheter till att dra några generella slutsatser.

De få kvantitativa studier som finns fokuserar på (åter)integration i skola och tillgång till vård, men med låg extern validitet eftersom de är utförda i specifika kontexter, vilket innebär försämrade möjligheter att överföra resultaten till andra sammanhang. Resultaten från dessa studier bedöms ändå vara relevanta för översikten, eftersom de ger insikt i utmaningar och möjligheter som kan finnas när det gäller återvändande och (åter)integration även för barn i familj i en svensk kontext. Resultaten i de kvantitativa enkätstudierna går dessutom åt samma håll som de fynd som rapporteras i kvalitativa intervjustudier, vilket indikerar att vissa fenomen, såsom skolrelaterade utmaningar efter ett återvändande, kan vara aktuella oavsett tid och plats. Det behöver emellertid undersökas vidare.

Trots att en majoritet av studierna använder likartad metod, så finns det ändå skillnader dem emellan som gör en metasyntes² inaktuell (se till exempel Fingfeld-Connert, 2018). Det rör främst hur studiegrupperna satts samman och hur intervjupersoner valts ut, men också hur longitudinella data följs upp. Dessutom rapporteras resultat från olika länder, och eftersom olika nationella kontexter skiljer sig åt, försvåras en metasyntes av resultaten.

Mottagarländer är inte specificerade i alla studier (ibland finns endast information om vilka som är de vanligaste mottagarländerna i materialet). Det är heller inte alltid som information om antal respondenter från respektive

² En metasyntes är en kvalitativ analysmetod som används för att slå samman och analysera resultat från flera olika kvalitativa studier. Metoden i fråga är främst lämplig då studierna liknar varandra i termer av bland annat tillvägagångssätt, urval och kontext.

mottagarland finns angivet, utan grupper från olika länder klumpas samman i en del studier. Detta är en klar nackdel eftersom det minskar möjligheterna att bedöma kontextuell relevans och minskar därmed även jämförbarheten i studierna. För mer information om vilka mottagar- respektive återvändarländer som forskningen rapporterar data ifrån, se bilaga 3. I sammanhanget kan nämnas att Sverige som mottagarland finns med i 5 av de inkluderade studierna. Eftersom dessa studier fokuserar på skilda teman, har det inte bedömts som meningsfullt att göra en separat analys av resultat som är baserade på svenska data.

Eftersom de inkluderade studierna skiljer sig åt vad gäller forskningsdesign, urval och analysmetoder, så presenteras också resultaten från studierna på olika sätt i översikten. Kvantitativa studier tenderar att presentera resultat numeriskt, med fokus på till exempel procentsatser och antal. Kvalitativa studier, som inte har ansats att generalisera, fokuserar i stället på vilka teman som är framträdande i data. Detta beror på att urvalet är begränsat, och en numerisk presentation av resultaten blir både intetsägande och irrelevant. I stället är det vanligt att författarna till de olika studierna uttrycker sig i termer av att "många", "en del" eller "vissa" respondenter representerar ett specifikt resultat, för att påvisa hur framträdande temat i fråga är.

Mot bakgrund av de olikheter som finns i materialet, har det bedömts som mer meningsfullt att behandla de inkluderade studierna som separata entiteter, även om resultat från originalstudierna ställs i relation till varandra för att besvara översiktens forskningsfrågor. Därmed har en narrativ, d.v.s. berättande syntes genomförts (se t.ex. Popay m.fl., 2006 eller Folkhälsomyndigheten, 2017), vilket innebär att resultaten inte integrerats till en sammansatt datakälla, utan beskrivs i berättande form. I denna narrativa syntes så presenteras resultaten på ett obundet sätt (jmf. Folkhälsomyndigheten, 2017), genom att anges i både ord och siffror, beroende på hur resultaten presenteras i originalstudierna. De resultat som har extraherats är endast sådana som besvarar översiktens forskningsfrågor.

Det är viktigt att beakta att endast ett fåtal av studierna har en jämförelsegrupp i termer av barn i återvändarlandet utan migrationsbakgrund. Det vanliga är att barnets upplevelser, erfarenheter och situation jämförs med tiden innan återvändandet eller avslagsbeslutet. Det saknas även tillräckligt med kunskap om hur faktorer som kön, ålder och olika migrationsbakgrund kan påverka barn i återvändar- och (åter)integrationsprocessen. Det finns studier som behandlar dessa ämnen, men inte i tillräcklig omfattning eller på ett sådant sätt som ger möjligheter att dra generella slutsatser. Det är värt att här också beakta bristen på studier avseende relationen mellan hälsa och återvändande för barn i familj. Det övervägande antalet studier fokuserar på

den psykosociala hälsan hos barnen, medan endast ett fåtal studier rapporterar resultat som rör den fysiska hälsan.

Det är därmed tydligt att forskningsfältet är i behov av ytterligare kunskap, men de resultat som presenteras här är ändå viktiga och ger oss en tentativ insikt i hur barn i familj kan påverkas i termer av social integration, utbildning, utveckling, och fysisk och psykisk hälsa efter ett återvändande. Sådana insikter utpekar en väg framåt, både för forskningsfältet och för praktiker i området som kan använda denna översikt för att tillgodogöra sig tillgänglig kunskap.

4. Resultat

Resultaten har sammanställts i följande teman: 1) delaktighet och förberedelse under återvändandeprocessen, 2) skolgång och utbildning, 3) sociokulturell tillhörighet och social integration, 4) levnadsvillkor efter återvändandet, och 5) psykosocial och fysisk hälsa. I de fall då ålder, kön, klass eller geografisk kontext visat sig ha betydelse för resultaten så rapporteras sådana resultat under respektive tema. Trots att ingen sådan avgränsning gjordes i sökning efter litteratur, så fokuserar resultaten huvudsakligen på tiden efter ett återvändande, snarare än innan ett återvändande ägt rum. Det beror på att majoriteten av den forskning som funnits tillgänglig och uppfyllt översiktens inkluderingskriterier har haft detta fokusområde. Men det finns även resultat som rör incidenter och processer som inträffat före ett återvändande, och som visat sig vara viktiga för barnets återvändande- och (åter)integrationsprocess, vilka presenteras här.

Många av de teman som behandlas här tangerar och samspelar med varandra. Språksvårigheter, till exempel, påverkar inte endast skolgång och utbildning för barnet, (avsnitt 4.2.) även om det är i detta avsnitt som den subkategorin placerats, utan även den sociala integrationen, vilket presenteras under avsnitt 4.3. Den sociala integrationen, i sin tur, påverkar den psykosociala hälsan. Familjesituationen efter ett återvändande och föräldrars förmåga att stötta har en inverkan på barnens skolgång och utbildning, den sociala integrationen såväl som den psykosociala hälsan hos barnen. Det är bara några exempel på hur olika kategorier samspelar med varandra. Därför bör de teman som presenteras här nedan läsas som delar som samspelar och formar en helhetsförståelse för barnets situation.

Referenser till originalstudierna sker löpande. I de fall då en hög andel av den inkluderade litteraturen rapporterar samma fynd, så anges ett urval av dessa studier som referenser i den löpande texten. Information om vilket mottagar-/återvändarland som resultaten avser specificeras i den löpande texten endast då det bedöms öka förståelsen för resultaten. En kontinuerlig upprepning av mottagarland/återvändarland har bedömts vara överflödiga, då detaljerad information om detta finns i bilaga 3 (under förutsättning att den informationen har funnits tillgänglig i originalstudierna).

4.1 Delaktighet och förberedelse under återvändandeprocessen

Ett återkommande tema i forskning om återvändande barn i familj är att barnen upplever beslutet som leder till ett återvändande som abrupt och deras egen grad av delaktighet anses vara låg (se t.ex. Vathi & Duci, 2016; Rasmussen m.fl., 2019; Hagan, 2021). Bland litteraturen som inkluderats i denna översikt är det totalt 10 av 29 studier som rapporterar resultat som berör detta tema. Upplevelser av brist på delaktighet tycks förekomma oavsett om det är föräldrarna själva som initierat återvändandet, eller om det är ett myndighetsbeslut som föranlett återvändandet. För barnen kan det ändå röra sig om ett ofrivilligt återvändande, om de inte konsulteras och beaktas i beslutsfattarprocessen (se t.ex. Zuniga & Hamann, 2015). Riiskjaer och Nielsson (2008) intervjuade individer över 18 år som återvandrat som minderåriga barn med sina föräldrar från Danmark till Irak, och beskriver hur vissa av deras respondenter uttryckte att, om de haft möjlighet vid tiden för återvandringen, så hade de *inte* följt med föräldrarna till Irak. Andra deltagare i studien uttryckte specifikt bristen på delaktighet i återvändandeprocessen, vilket forskarna menar bidrar till en ohållbar situation och till att de föräldrar som hade möjlighet valde att åter-migrera med familjen (ibid.).

I studier som intervjuat barn i familjer som återvänt så beskrivs en känsla av att ryckas upp ur tillvaron (*uprootedness*), och återvändandet beskrivs som en händelse som förändrar livet på ett snabbt, plötsligt och omfattande sätt (De Bree, Davids & De Haas, 2010; Cena, Heim & Trandafoui, 2017). Zijlstra, m.fl. (2022), som fokuserar på barn som återvänt från Nederländerna till Armenien, rapporterar att barnen som intervjuats ofta känt sig oförberedda och oinformerade, vilket resulterade i ökad oro och ångest under återvändandeprocessen.

I en rapport från Rädda Barnen (Rasmussen m.fl., 2019), med fokus på barn och ungas återvändande från Sverige till Afghanistan, vittnar lärare och annan skolpersonal om att barnen ofta saknade inblick i återvändandeprocessen; de visste inte vad som skulle hända eller när, och var dåligt förberedda på att återvända. Liknande resultat presenteras i en rapport utgiven av Svenska Röda Korset (Hagan, 2021), som baseras på intervjuer med familjer som återvänt från Sverige till Irak, Albanien och Kosovo; en del familjer upplevde att tidsfristen för frivillig avresa (normalt sett två veckor vid avvisning och fyra veckor vid utvisning från att beslutet vunnit laga kraft) gav alldeles för kort tid att förbereda barnen på ett återvändande. Riiskjaer & Nielsson (2008) lyfter också fram ett annat problem, det vill säga att vuxna själva kan ha brist på information om återvändarlandet, eftersom landet kan ha genomgått omfattande politiska, institutionella och sociokulturella förändringar sedan de

migrerade därifrån. Detta påverkar följaktligen möjligheterna att som förälder förbereda sina barn inför ett återvändande.

En rapport från UNICEF (Hökeberg, 2019), som bland annat bygger på intervjuer med praktiker i Sverige, identifierar barn i familj som en särskilt sårbar grupp vad gäller information och delaktighet. I rapporten lyfts fram att det saknas en officiell instans som ansvarar för dem i återvändandeprocessen och att det är föräldrar som avgör huruvida deras barn ska informeras om och/eller göras delaktiga i processen. Men rapporten framhåller också att många föräldrar, i en ansats att skydda sina barn, väljer att inte informera barnen om återvändandet.

Flera forskare lyfter fram bristen på delaktighet hos barn i familj som problematiskt, eftersom även ett frivilligt återvändande/återvandring från föräldrarnas sida för barnet kan upplevas som tvång när de inte har informerats om eller fått vara delaktiga i processer som leder till återvändandet (se t.ex. Zuniga & Hamann, 2015; Vathi & Duci, 2016; De Bree, Davids & De Haas, 2010).

Vathi och Duci (2016), som studerat barn i familjer som återvänt från Grekland till Albanien, menar att förberedelse och delaktighet innan återvändandet är viktigt för hur barnets hälsa utvecklas efter ett återvändande, och att en känsla av delaktighet under återvändandeprocessen kan minska negativa psykosociala influenser hos barn. Konfrontationen med en ny miljö bidrar visserligen till svårigheter och utmaningar även för de barn som gjorts delaktiga innan återvändandet (ibid.) – men i de fall då barn känner sig informerade och delaktiga så ökar möjligheterna till en mer effektiv (åter)integration till återvändarlandet. Grosa och King (2022) presenterar liknande resultat, och belyser samtidigt vikten av att förbereda barnen inför ett återvändande, till exempel i form av språkförberedelser och att ge information om eventuella skillnader barnen kan vänta sig vad gäller återvändarlandets skol- och utbildningssystem. Detta, menar forskarna, kan ge barnen en större beredskap och möjlighet att hantera både praktiska och psykosociala utmaningar efter återvändandet.

4.2 Skolgång och utbildning

En betydande majoritet av den forskning som behandlar återvändande och (åter)integration för barn i familj tar upp temat skolgång och utbildning, vilket har en tydlig och central påverkan på barnets livssituation efter ett återvändande. Totalt 24 av de 29 studier som inkluderats i översikten rapporterar resultaten som beskrivs nedan, vilket påvisar att skolan har en viktig roll för återvändande- och (åter)integrationsprocessen. En framgångsrik

skolgång har potential att främja barnets (åter)integration efter ett återvändande, om stöd ges för att hantera de utmaningar som uppstår efter ett återvändande. I studierna som inkluderats i denna översikt har följande utmaningar visat sig vara återkommande: språksvårigheter, skillnader i utbildningskultur och utbildningssystem samt praktiska och ekonomiska svårigheter att fullfölja skolgången. Resultaten påvisar att utbildningsmässiga utmaningar för barn i familj efter ett återvändande i stort sett kan definieras som integrationssvårigheter, snarare än som en fråga om återintegration. Detta kan rimligen förstås i relation till att många av dessa barn antingen är födda i mottagarlandet eller var väldigt unga när föräldrarna valde att migrera. Denna särskillnad mellan integration och återintegration för barn i familj är viktig att göra eftersom behovet av stödfunktioner kan variera beroende på hur lång startsträckan är till att anpassa sig till en ny miljö. När det handlar om återintegration kan startsträckan antas vara kortare, eftersom personen i fråga en gång redan varit integrerad. När man talar om integration, däremot, så bör frågan snarare behandlas som acklimatisering till en helt ny miljö, vilket kan kräva mer långsiktiga och tidskrävande åtgärder.

Språksvårigheter

En utmaning som kan uppstå när barn i familjer under lång tid vistats i mottagarlandet (en del av dem i hela sina liv) är att de mister kunskaper i sitt modersmål, vilket inverkar negativt på barnets (åter)integration efter ett återvändande (se t.ex. Iliško, Badjanova, & Ignatjeva, 2017). Studierna visar att det gäller för barn som återvänder från och till flera olika länder, varför det kan tolkas som ett generellt problem, snarare än som kopplat till specifika etniska grupper eller mottagar-/återvändarländer. Vathi och Duci (2016) påvisar, i en studie baserad på intervjuer med familjer som återvänt från Grekland till Albanien, att familjernas starka vilja att integreras i mottagarlandet ofta resulterar i att ursprungslandets språk, kulturella seder och normer hamnar i skymundan. Detta kan visa sig vara ett bekymmer efter ett återvändande, då läs- och skrivsvårigheter samt otillräckliga muntliga språkfärdigheter kan minska möjligheterna att tillgodogöra sig utbildning (se t.ex. Herrera, Montoya & Erika, 2019 för USA/Mexiko och Kunuroglu, Yagmar, van de Vijver & Kroon, 2015 för Europa/Turkiet).

Även lärare som intervjuats eller svarat på enkäter identifierar språksvårigheter, och då särskilt läs- och skrivsvårigheter, som ett problem för skolgången. När det gäller muntliga språkfärdigheter, så beskriver lärare i Albanien (Gëdeshi & King, 2022) och Polen (Szydłowska, Grzymala-Moszczyńska & Durlík, 2019) att barn som återvänt kan tala vardagsspråk, men saknar kunskap om specifika termer och språkkulturella koder.

Vatha & Duci (2016) lyfter fram att oförmågan att uttrycka sig fritt på sitt modersmål blir en stressfaktor för barnet efter ett återvändande, vilket kan leda till skam och sämre självkänsla. I längden kan denna oförmåga även leda till minskad motivation, och till att barnet hoppar av skolan (se t.ex. Zijlstra m.fl., 2022). Svenska Röda Korset (Hagan, 2021) skriver i en rapport att föräldrar och barn ofta beskriver den språkmässiga anpassningen som det svåraste hindret för att fullfölja skolgången, och att flera barn hade gått om eller helt hoppat av skolan på grund av otillräckliga språkkunskaper (se De Bree, Davids & De Haas, 2010 för liknande resultat).

Ett annat intressant resultat i sammanhanget presenteras av Gëdeshi och King (2022), som rapporterar att en del föräldrar beskriver den språkmässiga integrationen i mottagarlandet Tyskland som enklare än i återvändarlandet, Albanien. Enligt författarna kan det relateras till att lärare och annan skolpersonal i Tyskland är mer vana vid att ha barn med migrationsbakgrund i klassrummet, och att denna vana och beredskap oftare saknades i Albanien. Skolpersonalens oförmåga att förstå och hantera de svårigheter barn står inför i återvändarlandets nya sociokulturella och akademiska kontext lyfts även fram i studier utförda i andra nationella kontexter, med utgångspunkt i intervjuer med barn och föräldrar som återvänt (se t.ex. Árendás, Durst, Katona, & Messing, 2022 för Ungern och Grosa & King, 2022 för Lettland).

Rädda Barnen (Rasmussen, m.fl., 2019) skriver i en rapport att skolpersonal i Sverige som möter barn inför ett återvändande till Afghanistan uttrycker ett behov av modersmålsundervisning och språkstöd till barnen. I linje med detta påvisar Herrera, Montoya & Erika (2019) att stödinsatser, däribland språkstöd, har bidragit till en mer framgångsrik (åter)integration för barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko. Därmed kan språkstöd, dels före ett återvändande i form av modersmålsundervisning, dels efter ett återvändande i form av extrainsatt språkstöd, betraktas som ett möjligt verktyg för att minska de utmaningar som språksvårigheter ger upphov till efter ett återvändande.

Utbildningskultur och utbildningssystem

Ett annat hinder för barnens utbildning kan vara att utbildningskontexten i återvändarlandet kan vara väldigt olik den i mottagarländerna. Skillnader som beskrivs rör till exempel utbildningskultur och sociokulturella krav, men också läroplaner, stilistiska krav och akademiska mål för utbildningen. I Árendás m.fl. (2022) beskrivs bland annat att barnen upplevde utbildningen i återvändarlandet Ungern som "mindre lekfull", mer strikt och mer traditionellt strukturerad än i mottagarlandet Storbritannien. Andra studier lyfter fram att utbildningskulturen också kan upplevas som mer konkurrensbetonad, att det finns en brist på professionellt stöd och att det tas för givet att barnen tar mer

individuellt ansvar för att komma i kapp (se t.ex. Kunuroglu m.fl. 2015 för återvändande från Tyskland, Nederländerna och Frankrike till Turkiet; Cena, Heim & Trandafoui, 2017 för återvändande från främst Grekland till Albanien; och Szydłowska, Grzymala-Moszczyńska & Durlik, 2019 för återvändande från diverse västerländska länder till Polen).

Herrera, Montoya och Erika (2019), som tittat på barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko, visar att skolpersonal som haft möjlighet att spendera extra undervisningstid på barn som återvänt, har främjat barnens möjligheter till (åter)integration. Liknande resultat rapporteras av Szydłowska, Grzymala-Moszczyńska & Durlik (2019), som tittar på barn i familjer som återvänt från flera olika länder till Polen, och konstaterar att barn som fått extrainsatt stöd i skolan lyckats komma i kapp de andra eleverna, men att sådana (privata eller offentliga) stödinsatser endast varit tillgängliga för vissa grupper och i vissa skolor.

Det finns också resultat som visar att utbildningskulturen kan skilja sig åt, ibland på sätt som går helt emot Barnkonventionen och andra internationella lagar. Zijlstra m.fl. (2022) beskriver till exempel hur barn som återvänt från Nederländerna till Armenien berättar om incidenter i skolan efter återvändandet där lärare utövat våld i samband med undervisningen. Även Despagne och Suarez (2019), som fokuserat på barn som återvänt från USA till Mexiko, beskriver ett fall där en lärare bestraffade barnet med våld när vederbörande inte kunde tala spanska. Sådana incidenter tycks dock utgöra mer extrema fall. Ett vanligare problem är att barn som återvänt kan känna sig exkluderade av lärarna, och att de upplever orimliga förväntningar på sig själva att delta i undervisningen på samma premisser som andra elever (se t.ex. Árendás m.fl., 2022 för återvändare till Ungern; och Grosa & King, 2022 för återvändare till Lettland).

Vathi, Duci och Dhembo (2016), som fokuserar på barn i familjer som återvänt från Grekland till Albanien, beskriver vidare att föräldrar uppmanats av lärare att köpa privata kurser till barnen, som komplement till undervisningen. Medan sådana lösningar visserligen kunde utgöra verkningsfulla åtgärder och hjälpa barnen att komma i kapp, så var det endast ett fåtal familjer som hade finansiella möjligheter att ordna privatlektioner till sina barn. Därmed kan tillgång till undervisning och möjligheterna till lärande till viss del betraktas som en ekonomisk fråga, där utbildningssystemet kan leda till att mindre bemedlade elever med migrationsbakgrund saknar möjligheter att fullfölja utbildningen om dessa redan befinner sig i en ofördelaktig finansiell situation.

Kunskap och kompetens hos skolpersonal

Ett annat resultat som är framträdande i forskningen om skolgång och utbildning för återvändande barn i familjer är att det föreligger behov av mer kunskap och kompetens hos skolpersonal som arbetar med dessa individer, både före och efter ett återvändande. I en studie om elever som återvänder från olika västerländska länder till Polen, rapporteras det att lärare känner sig dåligt förberedda och upplever svårigheter att förstå de återvändande elevernas beteende och handlingar (Szydłowska, Grzymala-Moszczyńska & Durlík, 2019). Grosa och King (2022), som fokuserar på barnfamiljer som återvänt till Lettland, menar att lärare ofta saknade erfarenhet av barn som migrerat, och att det därför var svårt för dem att anpassa utbildningen till barn med migrationsbakgrund.

I ett fåtal studier benämns positiva exempel i detta avseende, där lärare utvecklat kompetenta och effektiva arbetsätt för att kompensera för barnens kunskapsluckor. Vathi, Duci och Dhembo (2016) beskriver till exempel hur några lärare i Albanien hade särskilda utbildningsplaner för de återvändande barnen, och en del arbetade med "peer mentoring", vilket innebar att nyanlända studenter parades ihop med en högpresterande klasskamrat för stöd i lärandet. Liknande resultat presenteras av Herrera, Montoya och Erika (2019), som studerat barn som återvänt från USA till Mexiko. Författarna beskriver en mängd strategier som används av lärarna för att återintegrera barnen i skolan, bland annat individualiserat stöd, kamratstöd och ökat samarbete med föräldrar. I den litteratur som inkluderats i denna översikt saknas emellertid resultat som påvisar förekomsten av officiella introduktionsprogram i skolan för de återvändande barnen, och de positiva exempel som nämns här är initiativ som baseras på engagemang hos enskilda lärare och annan skolpersonal.

Den största andelen litteratur beskriver en brist på resurser, kunskap och kompetens hos lärare och skolpersonal vad gäller arbetsätt och metoder som kan stötta de återvändande barnen. Herrera, Montoya och Erika (2019) menar att lärare i Mexiko, till skillnad från länder med en större andel migranter i befolkningen, saknar verktyg för integration av barn med utländsk bakgrund. I resultaten framkommer att barnen och föräldrarna beskriver oförståelse hos lärare som ett stort problem för utbildningen efter återvändandet. Cena, Heim och Trandafoui (2017), som fokuserar på återvändande från olika länder till Albanien, visar att barnen ofta upplevde orimliga förväntningar på sig i skolan, en oförståelse inför de utmaningar de står inför efter ett återvändande, och att behovet av anpassad utbildning förbisågs i skolan. Årendås m.fl. (2022) beskriver en "families-resolve-this"-ansats från skolans håll för återvändande familjer i Ungern, vilket innebär att

det finns en förväntan på föräldrar att själva hjälpa sina barn fylla igen eventuella kunskapsluckor.

Även innan återvändandet verkar det föreligga ett behov av ökad kunskap, kompetens och förståelse för återvändandeprocessen hos skolpersonal. I en rapport från Rädda Barnen (Rasmussen m.fl., 2019) framkommer det att en betydande majoritet av skolpersonal som besvarat enkäter i Sverige uttrycker ett behov av ökad kunskap, samt fler verktyg till att bemöta barn som befinner sig i en återvändandeprocess. I enkäterna, som besvarades av 140 lärare och annan skolpersonal, svarade endast en av tio att de upplevde sig ha tillräckligt hög kunskap eller kompetens att bemöta barn och unga under återvändandeprocessen.

Administrativa och ekonomiska hinder till skolgång

Barnfamiljer som återvänder kan även möta praktiska och ekonomiska motgångar som försvårar eller omöjliggör barnets skolgång. En vanlig utmaning som litteraturen tar upp är att det saknas officiella översättningar av viktiga dokument, såsom betyg, vilket är ett krav i många länder (Gedeshi & King, 2022; Zijlstra, m.fl., 2022; Rasmussen m.fl., 2019).

Gedeshi och King (2022), som studerat barn som återvänt med sina familjer från Tyskland till Albanien, rapporterar utmaningar med att få dokument validerade som ett hinder för barnens skolgång. Även Amuedo-Dorantes och Juarez (2022), som fokuserar på barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko lyfter fram krav på officiella dokument som ett problem för barnens skolgång efter återvändandet. Svårigheten att få dokument erkända av skolan kan leda till att barnen placeras i lägre klasser och "förlorar" flera år i utbildning, vilket i sin tur kan resultera i skolavhopp eller till att barn och unga inte påbörjar skolan alls (se t.ex. Kienzler m.fl., 2019).

Andra praktiska hinder som kan försvåra och förhindra skolgången är av ekonomisk art. Det kan röra sig om direkta kostnader, såsom skolvavgifter (Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018), men även indirekta kostnader som brist på möjlighet att finansiera privatlektioner för barn som behöver komma i kapp sina skolkamrater (Szydtowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska, 2019). Sådana resursbrister kan i sin tur leda till att barnet och/eller föräldrar upplever ett skolavhopp som ett bättre alternativ, eftersom vederbörande då kan bistå med ekonomisk försörjning i familjen (Gedeshi & King, 2022; Zijlstra, m.fl., 2022). Barnarbete, som benämns i några studier, tas upp ytterligare i avsnitt 4.4. om levnadsvillkor och livssituation för barn efter återvändandet.

4.3 Sociokulturell tillhörighet och social integration

I de studier som denna översikt bygger på är det vanligt att sociala och sociokulturella utmaningar för barn i familj lyfts fram. Drygt hälften av de inkluderade studierna rapporterar resultat som rör sociokulturell tillhörighet och social integration för barn i familj efter återvändandet. Även här är det värt att återkoppla till den diskussion om integration/återintegration som fördes i bakgrunden till översikten. Resultaten under detta tema visar att barn i familj kan uppleva svårigheter att känna en sociokulturell tillhörighet till återvändarlandet, och att det finns utmaningar med den sociala integrationen eftersom barnen hamnar i en, för dem, helt ny och okänd miljö. De mest framträdande kategorierna i detta tema är 1) mobbning, utanförskap och stigma, 2) känsla av tillhörighet efter ett återvändande, och 3) flickors upplevelser av patriarkala strukturer. I följande avsnitt presenteras resultat under dessa tre kategorier.

Mobbning, utanförskap och stigma

Efter ett återvändande är det vanligt att barnen får svårigheter att anpassa sig till sociala sammanhang. Ett återkommande resultat, som rapporteras för flera olika återvändarländer, är att barnen blir betraktade som "annorlunda" av både jämnåriga och vuxna i återvändarlandet (Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska, 2019; Vathi & King, 2021; Zijlstra, m.fl., 2022; Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018; Rasmussen, m.fl., 2019; Ni Laoire, 2011; Riiskjaer & Nielsson, 2008). Detta har dels sin grund i skillnader vad gäller normer, sociokulturella regler och levnadssätt (Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska, 2019), dels i de språksvårigheter som återvändande barn ofta har i återvändarlandet (Cena, Heim & Trandafoui, 2017).

I Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska (2019), som fokuserar på barn som återvänt från olika västerländska länder till Polen, beskrivs incidenter som kunde bidra till att de återvändande barnen betraktades som socialt avvikande, vilket i sin tur kunde få negativa konsekvenser för den sociala integrationen. Exempel på sådana incidenter är att återvändande barn tilltalade lärare vid förnamn, eller skakade hand med läraren, vilket föranledde kritik och förlöjligande från klasskamrater och lärare. Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska (2019) tolkar maktrelationen mellan barn och vuxna som mer ojämn i Polen än i exempelvis mottagarländerna Storbritannien, Tyskland, Italien, Schweiz, Norge, och handlingar som anses underminera lärares auktoritet upplevs därför vara mer opassande i Polen. Skillnader i normer, regler och beteendemönster kan leda till en känsla av utanförskap hos återvändande barn. Detta kan dock också vara en ömsesidig

process eftersom de återvändande barnen själva kan betrakta jämnåriga ur majoritetsbefolkningen som annorlunda, vilket Vathi & King (2021) påvisar för barn som återvände från Grekland till Albanien. Cena, Heim & Trandafoui (2017) rapporterar liknande resultat för barn som återvänt från Grekland till Albanien, där barnen i intervjuer beskriver tankar, beteendemönster och handlingar hos jämnåriga i återvändarlandet som annorlunda. Herrera, Montoya och Erika (2019), som tittat på återvändande från USA till Mexiko, beskriver dessa upplevelser i termer av en "kulturchock" för återvändande barn i familjer.

I litteraturen tas även upp att i vissa länder kan ett återvändande från ett västerländskt land i sig utgöra ett stigma och återvändare kan anses vara religiöst eller kulturellt fördärvade och "västerniserade" (se Zijlstra, m.fl., 2022 för Armenien; Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018 för Afghanistan; Rasmussen m.fl., 2019 för Afghanistan; DRC m.fl., 2019 för Afghanistan, Syrien och Somalia). Forskning som fokuserar på vuxna återvändare har betecknat detta som ett "returnee stigma" (se t.ex. Mueller & Kuschminder, 2022; Galipo, 2018; Wang, 2014), vilket innebär att återvändandet i sig kan vara förknippat med en negativ stämpel. Konsekvenserna av en sådan stigmatisering kan ha olika allvarlighetsgrad och olika påverkan på barnen. För vissa barn framkallar det känslor av ensamhet, isolering och utanförskap (Zevulun, m.fl., 2021; Vathi & Duci, 2016), medan det för andra även kan leda till mobbning, inklusive fysiska och verbala påhopp från jämnåriga (Cena, Heim & Trandafoui, 2017; Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska, 2019; Herrera, Montoya & Erika, 2019; DRC m.fl., 2019).

Ålder identifieras av flera studier som en viktig faktor när det kommer till social integration. Enligt dessa studier tycks barn i yngre tonåren ha det svårare att integreras socialt efter ett återvändande än yngre barn (se t.ex. Vathi, Duci & Dhembo, 2016; Vathi & Duci, 2016; Zevulun, 2018; Szydłowska, Durlik & Grzymala-Moszczyńska, 2019). Brytåldern för detta varierar i de olika studierna, men det gemensamma mönstret är att ju äldre barnet är, desto större svårighet finns avseende social integration bland jämnåriga. Enligt Szydłowska, Durlik och Grzymala-Moszczyńska (2019) kan detta bero på att yngre barn har lättare att forma nya vänskapsrelationer än äldre barn. Vathi och Duci (2016) tar också upp det faktum att yngre barn inte hinner forma lika starka band till mottagarlandet, och därför kan vara mer öppna för att forma nya vänskapsband efter familjens återvändande.

Ett intressant tema som tas upp i litteraturen är den roll som det sociala nätverket har efter ett återvändande, i form av släktingar och familjevänner, vad gäller den sociala integrationen av barn i familj (se t.ex. Zayas m.fl., 2023; Zevulun m.fl., 2018; Zijlstra m.fl., 2022). Ni Laoire (2011, 2014) menar att

jämnåriga kusiner och andra släktingar kan agera "grindvakter" och släppa in de återvändande barnen i sociala sammanhang, samt skydda dessa från ensamhet, utanförskap och mobbning. Även Zijlstra m.fl. (2022) tar upp den viktiga roll som sociala nätverk i återvändarlandet har, och påpekar att dessa ofta fungerar som facilitatorer när det kommer till familjens återintegration. En annan aspekt som kan motverka känslor av utanförskap är om de återvändande barnen bor i områden där andra återvändande barn också finns (DRC m.fl., 2019).

Känsla av tillhörighet efter ett återvändande

Litteraturen beskriver återkommande hur barn i familjer saknar tillhörighetskänslor till den nya sociokulturella kontexten, särskilt vid ett initialt skede efter återvändandet (Zijlstra m.fl., 2022; Vathi & King, 2021; Zevulun m.fl., 2018; Cena, Heim & Trandafoui, 2017; Vathi & Duci, 2016; De Bree, Davids & De Haas, 2010). Studierna beskriver hur barn fortfarande benämner mottagarlandet de lämnat bakom sig som "mitt hemland", samtidigt som känslomässiga band till återvändarlandet saknas. I Riiskjaer och Nielsson (2008) framkommer att barn som är uppväxta i Danmark och återvänder med sina familjer till Irak upplevt en tydlig brist på tillhörighet till det land som andra utmålar som deras hemland. Denna brist på tillhörighetskänslor uppges vara en delorsak till att de irakiska familjerna väljer att åter-migrera till Danmark (ibid.).

Cena, Heim och Trandafoui (2017) beskriver hur barn (med hjälp av teckningar) utmålar sin tid i Grekland, Italien eller USA som fylld av lek, genom att till exempel avbilda lekplatser, hus och träd. Tiden efter återvändandet till Albanien utmålas på ett mer dystert vis, utan lekplatser och med höga, tätbebyggda byggnader som begränsar deras frihet och möjlighet till lek. Tillgången till lekplatser, sport- och fritidsaktiviteter lyfts även fram i Gëdeshi och King (2022) som ett problem för barnens (åter)integration, baserat på intervjuer med psykologer som arbetat med de återvändande barnen.

Med tiden verkar barnen dock forma känslomässiga band till den nya miljön. I de få longitudinella studier som finns, där barnen följs upp efter en längre tid, så visar resultaten att barnen börjar identifiera sig med den nya kontexten, och att vuxna (särskilt föräldrar) spelar en central roll i att uppmuntra och stödja denna acklimatisering (Cena, Heim & Trandafoui, 2017). Vathi och Duci (2016) menar att känslor av hjälplöshet och brist på "diasporisk" tillhörighet med tiden ersätts med mer proaktiva attityder till den nya omgivningen och de nya levnadsförhållandena. En sådan anpassning är enligt författarna starkt förknippad med graden av socialt stöd som barnen får av omgivningen (ibid.).

Ålder vid tidpunkten för återvändandet kan också ha en viktig betydelse för hur snabbt (och överhuvudtaget om) känslor av tillhörighet utvecklas till återvändarlandet. Enligt Vathi och King (2021) så genomgår yngre barn och barn i yngre tonåren mer kritiska faser i livet då känslor av tillhörighet och identitet är i en intensiv utveckling. Resultaten i deras studie tyder därmed på att ju yngre barn är när de återvänder, desto större möjligheter har de till en långsiktig och mer hållbar anpassning till den nya miljön.

Flickors upplevelser av patriarkala strukturer

En intressant aspekt som framkommer i forskningen är att flickor som återvänder tenderar att uppleva stora svårigheter att anpassa sig i återvändarländer med mer restriktiva könsnormer samt högre grad av könsbaserat våld och förtryck (Vathi & Duci, 2016; Zijlstra, m.fl., 2022; Hagan, 2021; Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018; Rasmussen, m.fl., 2019; De Bree, Davids & De Haas, 2010; Kienzler m.fl., 2019; DRC m.fl., 2019). Detta gäller främst i de sammanhang där mottagarlandet skiljer sig avsevärt från återvändarlandet vad gäller normer, lagar och omständigheter kopplade till kön, genus och jämställdhet. Sådana sociala, legala och kulturella konstraster kan komma som en chock för återvändande flickor eftersom den personliga friheten inskränks på ett sätt som de inte är vana vid, vilket kan innebära en drastisk skillnad i livskvalitet (Zijlstra m.fl., 2022).

Vathi och Duci (2016), som studerat barn i familjer som återvänt från Grekland till Albanien, beskriver hur flickorna i familjen opponerar sig mot den nya, striktare livsstilen de tvingas anpassa sig till, och att det ytterligare begränsar deras möjligheter att känna tillhörighet och gemenskap med den nya kontexten. Även Kienzler m.fl. (2019) lyfter fram könsbaserat förtryck som ett hinder för återvändande flickors känsla av tillhörighet. I en studie av Zijlstra m.fl. (2022) intervjuas flickor och pojkar som återvänt från Nederländerna till Armenien, ett resultat i studien är att patriarkala strukturer inverkar negativt på den psykosociala hälsan för flickor som återvänt. Författarna berättar till exempel om en incident där en flicka utsatts för könsbaserat våld av släktingar efter att ha besvarat WhatsApp-meddelanden från manliga vänner från Nederländerna. Sådana könsrelaterade normer och praktiker kan också variera i intensitet beroende på regionala skillnader; vissa områden i återvändarlandet kan vara mer patriarkalt strukturerade än andra (jmf. Zevulun m.fl., 2021). Upplevelser och intensiteten av könsbaserat förtryck efter ett återvändande kan därmed variera beroende på vilket område familjen återvänder till.

I en rapport från Svenska Röda Korset (Hagan, 2021) så framkommer att kvinnor och barn som återvänder till Irak är särskilt sårbara på grund av risken för könsbaserat våld och förtryck. I linje med detta beskriver Rädde Barnen (Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018; Rasmussen, m.fl., 2019) att flickor under återvändandeprocessen känner en särskild oro för könsbaserat/sexuellt våld och förtryck, för att bli tvingad till barnäktenskap, och för att inte få fullfölja sin skolgång efter återvändandet. I andra studier framkommer att tillgången till utbildningen efter återvändandet är särskilt låg för flickor - dels då många familjer hellre prioriterar att skicka sina söner till skolan, dels för att sociala normer förhindrar flickors skolgång (se t.ex. De Bree, Davids & De Haas för Marocko, 2010; DRC, m.fl., 2019 för Afghanistan/Syrien/Somalia; samt Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018 för Afghanistan).

4.4 Levnadsvillkor

I detta avsnitt presenteras resultat som rör barnens levnadsvillkor, det vill säga villkor och omständigheter som barnen lever under efter ett återvändande. Totalt 11 av 29 studier rapporterar resultat som rör barnens levnadsvillkor efter att familjen återvänt; mer specifikt, aspekter som rör föräldrasituation och föräldraförmåga, samt fysisk och materiell säkerhet. Även om resultaten i de studier som fokuserar på dessa aspekter generellt pekar åt samma håll; det vill säga att barnens levnadsvillkor försämras efter ett återvändande, så finns variationer som måste beaktas.

Ett framträdande resultat i forskningen är att föräldrars och barns situation efter ett återvändande är sammanflätade på olika sätt. Barn och unga är beroende av att föräldrar eller andra vårdnadshavare skyddar, stöttar och uppfyller deras behov av utveckling, varför föräldrasituationen och förmågan efter återvändandet är viktig för barns levnadssituation (jmf. Zevulun m.fl., 2021). Kunuroglu (2017), till exempel, visar att föräldrar i familjer som återvandrat till Turkiet aktivt minskade barnens emotionella stress genom att vidta en rad åtgärder; bland annat att installera tv-kanaler från mottagarlandet, samt uppmuntra och underlätta kontakten med vänner därifrån. Andra studier visar att föräldrar, för att tillgodose barnens behov, anlitar privatlärare för att minska skolsvårigheter (se Despaigne & Suarez, 2019 för Mexiko; och Szydtowska, Durlik, Grzymała-Moszczyńska, 2019 för Polen). Som nämnt tidigare, kan möjligheterna för föräldrar att vidta sådana åtgärder dock vara avhängigt tillgången till ekonomiska medel (jmf. Árendás m.fl., 2022).

Familjens ekonomiska situation kan påverka barnen på flera sätt. Föräldrars försörjningssvårigheter kan leda till att barnen själva tvingas arbeta för att bidra till hushållsekonomin, vilket påvisas i en studie om familjer som återvänt till Albanien (Gedeshi & King, 2022). I en studie med fokus på barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko, påvisar forskare att återvändande barn oftare förvärsarbetar i jämförelse med barn i Mexiko utan migrationsbakgrund (Amuedo-Dorantes & Juarez, 2022).

En annan aspekt som tas upp i litteraturen är barnens bostadssituation efter återvändandet. Zijlstra m.fl. (2022), som tittat på barn i familjer som återvänt från Nederländerna till Armenien, uppger att bostadskvalitén varierar för barnen efter ett återvändande; det finns de som bor i adekvata bostäder och de som lever i trångbudda bostäder utan el och rinnande vatten. I en rapport från Rädda Barnen (Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018) som fokuserar på barn som återvänt från olika delar av Europa till Afghanistan, belyser författarna att grundläggande bostadsbehov hos barn i Afghanistan är tillgodosedda och att en överhängande majoritet har tillgång till elektricitet och vatten. Men författarna påpekar också att detta speglar det faktum att intervjuer genomfördes med personer boendes i stadsmiljö, där bostadsförhållanden är bättre.

Bostadssituationen för barn i familj tycks även hänga samman med tillgången till sociala nätverk i återvändarlandet, vilket Zevulun m.fl., (2021) påvisar med exempel på familjer som fått hjälp av släktingar och vänner att hitta ett boende efter återvändande till Kosovo. Utan ett resursrikt nätverk kan det vara svårt att hitta och/eller behålla sin bostad (Zevulun m.fl., 2021), och privata bostadsägare kan vara särskilt motvilliga att hyra ut till barnfamiljer (DRC m.fl., 2019, med fokus på Afghanistan/Syrien/Somalia). Sociala nätverk kan också vara ett viktigt stöd när det kommer till att kompensera för föräldrarnas bristande försörjningsmöjligheter (se t.ex. Hagan, 2021 för fokus på Albanien/Kosovo/Irak).

4.5 Psykosocial och fysisk hälsa

Ett flertal av de studier som denna översikt bygger på presenterar resultat som rör brister i den fysiska och psykosociala hälsan hos barn i familjer innan och efter ett återvändande. Totalt 13 av 29 studier presenterar resultat som rör hälsa, och den överhängande majoriteten av dessa studier tittar på hälsoförhållanden hos barnen efter ett återvändande.

Förhållandet mellan barnens hälsa och återvändande är dock komplext, och som nämnt i tidigare avsnitt så kan hälsan influeras av samtliga aspekter som hittills tagits upp (skolgång, sociokulturell tillhörighet och social integration,

levnadsvillkor och livssituation), men också av händelser och förhållanden som inträffat innan och under återvändandet. I detta avsnitt kommer jag att närmare beskriva resultat från de inkluderade studierna om hur den psykosociala och fysiska hälsan samt tillgång till vård ter sig för barn i familj efter ett återvändande. Som nämnt i avsnitt 3.1. är det dock viktigt att beakta bristen på studier, särskilt vad gäller fysisk hälsa hos barn i familj. De fåtal studier som rapporterar resultat om fysisk hälsa har inte detta ämne som huvudsakligt fokusområde, varför det råder en större kunskapslucka här än för andra teman som presenteras i översikten.

Psykosocial hälsa

Brister i den psykosociala hälsan och välbefinnandet bland barn i familjer som återvänt presenteras i flera studier (se bl.a. Amuedo-Dorantes & Juarez, 2022; Zijlstra, m.fl., 2022; Vathi & Duci, 2016; Zevulun, m.fl., 2021; Zevulun m.fl., 2018; Kunuroglu, m.fl., 2015), och rapporteras vara som störst vid ett tidigt skede efter återvändandet. Vathi och Duci (2016), som intervjuat barn och unga efter ett återvändande från Grekland till Albanien, beskriver hur deltagarnas upplevelser varierar beroende på hur lång tid som gått sedan återvändandet. För många av barnen orsakade den nya miljön förvirring, sorg och stressrelaterade symptom som gick över efter en tid, medan det för några uppstod mer allvarliga ångest- och depressionstillstånd som höll i sig på längre sikt. Dessa symptom och tillstånd var som mest allvarliga efter att återvändandet hade ägt rum, men Vathi och Duci (2016) beskriver att symtomen uppstår redan vid den tidpunkt då beslutet om ett återvändande kommuniceras till barnet.

I en rapport från Rädda Barnen (Rasmussen, Guillén Åkerlind & Hagan, 2019) framkommer att den psykiska hälsan även påverkas negativt av att vänta på utvisning, och att situationen för barn i familjer som inte tas emot av återvändarlandet är särskilt påfrestande för barnen. I vissa fall kan barnen till och med uppleva lättnad efter att återvändandet ägt rum, eftersom de då slipper leva med de dagliga spänningarna och rädslan för att bli utvisad (se t.ex. Zijlstra m.fl., 2022). När längre tid förflutit sedan återvändandet finns resultat som tyder på att den negativa inverkan som ett återvändande kan ha på barnens psykosociala hälsa mildras (Vathi & Duci, 2016).

I en studie om barn i familjer som återvänt från Nederländerna till Armenien, beskriver Zijlstra m.fl. (2022) symptom och tillstånd som sorg, depression, emotionell stress, rädsla, sömnsvårigheter, ångest och oro över livssituationen och framtiden samt självmordstankar hos barnen efter återvändandet. Liknande resultat presenteras av Herrera m.fl. (2019), som tittat på barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko. Många av barnen

som deltar i deras studie brottas med depression efter återvändandet, vilket forskarna menar, bland annat, är relaterat till språk- och socialiseringsvårigheter.

Som nämnt i tidigare avsnitt så kan psykisk ohälsa hos återvändande barn relateras till sociala förhållanden, såsom känslor av utanförskap, mobbning och bristen på tillhörighet – men även till en rad andra aspekter, såsom ålder, kön, levnadssituation och familjeförhållanden samt upplevelser och erfarenheter före återvändandet. Zevulun m.fl. (2018) tittar på hur tiden i mottagarlandet påverkar barnet på sikt, och menar att stabilitet och trygghet under asylprocessen är grundläggande för hälsoutfall även efter ett återvändande. I deras studie fann Zevulun och hennes kollegor (2018) att barn utan varaktigt uppehållstillstånd i mottagarlandet saknat stabilitet i tillvaron, vilket påverkade det socio-emotionella välbefinnandet negativt oavsett det rört sig om ett "frivilligt" eller påtvingat återvändande. I jämförelse med barn som haft ett varaktigt uppehållstillstånd, och därmed även en stabil livstillvaro i mottagarlandet, så uppvisade barn utan varaktigt uppehållstillstånd en sämre hälsa och välbefinnande efter ett återvändande. Tidsbegränsade uppehållstillstånd, som blev regel i stället för permanenta i samband med de ändringar som trädde i kraft i svensk lagstiftning år 2016, kan därmed antas ha en negativ inverkan på barns hälsotillstånd ur ett långsiktigt perspektiv (jmf. Rasmussen, Guillén Åkerlind & Hagan, 2019).

I andra studier lyfts den inverkan som polisiära ingripanden kan ha på hälsan hos barn i familjer som tvångsutvisats. Tvångsutvisning i sig kan utgöra ett trauma för barnen (Zijlstra m.fl., 2022; Gëdeshi & King, 2022; Zayas m.fl., 2023), men omständigheter runt händelsen kan också ha betydelse för hur barnen upplever det polisiära ingripandet. Intervjuer med barn som tvångsutvisats från Europa till Afghanistan indikerar att det polisiära ingripandet upplevts som plötsligt och omskakande, och att det saknats information om vad som pågick (Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018). I linje med detta uppger Rasmussen, Guillén Åkerlind och Hagan (2018) att en övervägande andel av de barn som återvänt från Sverige till Afghanistan känt sig otrygga någon gång under återvändandeprocessen, och flera uppgav att de under återvändandet hade upplevt tvång eller våld i någon form. Det är emellertid oklart i vilket skede av återvändandet som upplevelser av tvång eller våld uppstått, och om det var i Sverige, i Afghanistan eller under återresans gång. Det framgår inte heller av resultaten vad som förorsakat sådana upplevelser, eller på vilket sätt de yttrat sig.

En annan aspekt som tas upp i forskningen är den inverkan som ålder vid tidpunkten för ett återvändande kan ha på barns psykosociala hälsa. En del studier lyfter fram att barn i yngre och äldre tonåren är mer känsliga för de

förändringar som ett återvändande innebär, och kan påverkas mer negativt i psykosocial bemärkelse. Äldre barn utpekade som särskilt sårbara för att utveckla psykosocial problematik och psykisk ohälsa efter ett återvändande (se t.ex. Vathi & King, 2021; Zevulun, m.fl., 2018; Vathi & Duci, 2016). Grosa (2022) visar dock att ung ålder inte alltid är en skyddsfaktor för återvändande barn, och att barn som återvänt vid en relativt ung ålder i vissa fall kan bära på negativa minnen och upplevelser trots att lång tid förflutit sedan återvändandet. Resultat som rör kopplingen mellan ålder vid tidpunkten för återvändandet och barnens psykosociala hälsa är bristfälliga, och det finns inte tillräcklig kunskap om hur omgivande faktorer och kontexten kan inverka på denna koppling. Barnets levnadssituation och livsförhållanden efter återvändandet kan antas vara viktigt att beakta, och likaså under vilka förhållanden som återvändandeprocessen ägt rum.

Fysisk hälsa

Endast två studier i denna översikt rapporterar resultat som rör den fysiska hälsan hos barn i familjer efter ett återvändande. Dessa studier rapporterar att de fysiska symptom som kan uppstå hos barn efter ett återvändande ofta är relaterade till en försämrade psykosocial hälsa (s.k. psykosomatiska symptom). Vathi och Duci (2016) fann till exempel att vissa barn utvecklade anorexia efter återvändandet, vilket forskarna relaterar till barnens psykosociala mående, som i sin tur försämrades på grund av sociala och utbildningsmässiga utmaningar. Zijlstra m.fl. (2022) beskriver fysiska problem som huvudvärk, magont, ätstörningar och illamående hos barnen, och menar att föräldrar relaterade dessa fysiska symptom till barnens emotionella stress efter återvändandet. I dessa studier finns emellertid ingen fördjupad presentation eller analys av fysisk hälsa hos barnen, och det saknas kunskap om hur utvecklandet av fysiska symptom kan förstås i relation till exempelvis kön, ålder och levnadssituation.

Tillgång till vård

Amuedi-Dorantes och Juarez (2022) har i en studie bland annat undersökt tillgången till vård för barn i familjer som återvänt från USA till Mexiko, och fann att i jämförelse med barn utan migrationsbakgrund så hade barn som återvänt en betydligt sämre tillgång till vård i landet. Liknande resultat presenteras av Zijlstra m.fl. (2022), som menar att tillgången till vård för barn i familjer som återvänt från Nederländerna till Armenien begränsades av ekonomiska skäl, eftersom familjerna saknade möjlighet att betala för vården. Detta påverkade den fysiska och psykosociala hälsan hos barnen negativt.

I en rapport från Röda Korset (Hagan, 2021) framkommer att flera av dem som intervjuades efter att ha återvänt till Albanien, Irak och Kosovo uppgav att de saknade tillgång till vård. Zevulun m.fl. (2021) beskriver, i en kvalitativ studie om särskilt sårbara barn i familjer som återvänt till Kosovo, att barn med diverse sjukdomstillstånd är särskilt utsatta efter ett återvändande eftersom många saknar tillgång till vård. I en rapport från Rädda Barnen (Guillaume, Majidi & Samuel Hall, 2018) med fokus på barn som återvänt från Europa till Afghanistan, identifieras särskilt tillgången till psykisk vård som ett överhängande problem för barnen efter återvändandet.

Dessa studier fokuserar på vitt skilda nationella och institutionella kontexter, men resultaten illustrerar ett gemensamt förhållande; nämligen att barn i familjer som återvänder från ett mottagarland till ett återvändarland tenderar att ha sämre tillgång till vård. Vare sig detta beror på begränsade rättigheter på grund av att barnen har ett annat födelseland eller på ekonomiska begränsningar, så kan en bristande tillgång till vård få negativa konsekvenser för barnets hälsa på både kort och på lång sikt.

5. Slutsatser, framtida forskningsbehov och policyförslag

5.1 Slutsatser

Ett framträdande resultat i översikten är att barn i återvändande familjer ofta upplever beslutet som leder till ett återvändande som abrupt, deras egen delaktighet i processen beskrivs som låg och de önskar mer information inför återvändandet. Detta kan dels ha att göra med att det inte finns någon samhällelig instans eller myndighet med helhetsansvar för barnet, på samma sätt som exempelvis kommunerna ansvarar för ensamkommande barn, utan det förutsätts att föräldrar informerar och gör barnen delaktiga i processen. Men många föräldrar i asylprocessen kan själva vara i en psykosocialt skör situation, och är inte heller alltid medvetna om vikten av att delaktiggöra barnen. Här kan olika samhällsaktörer spela en viktig, kompensatorisk roll och stödja föräldrar och barn i återvändarprocessen, dels genom att tillhandahålla viktig information, dels genom att finnas till för barnet och bemöta den oro som kan finnas inför ett återvändande.

När det gäller utbildning visar forskningen tydligt att barn i återvändande familjer möter stora utmaningar, främst mot bakgrund av otillräckliga kunskaper i sitt modersmål, men också eftersom utbildningssystemen och -kulturen i många av de länder som familjen återvänder till kan skilja sig väsentligt från den i mottagarländer. Översikten visar också att det kan finnas praktiska svårigheter, såsom en brist på formell översättning av viktiga dokument, intyg och betyg. Även här kan förberedelse innan återvändandet fylla en viktig funktion. Modersmålsundervisning, till exempel, under tiden som familjen väntar på ett definitivt besked i asylprocessen skulle kunna motverka bristande språkkunskaper och därmed underlätta skolgången i återvändarlandet. En annan viktig insats i förhållande till utbildning är att ge barnet kunskap om skolsystemet i återvändarlandet, samt hjälpa till med praktiska detaljer såsom översättning av viktiga intyg och betyg.

Barn i familjer som återvänder kan också möta diskriminering, bli utsatta för mobbning och uppleva ett utanförskap efter återvändandet, vilket är ett framträdande tema även i forskning om vuxna återvändare. I litteraturen om återvändande talar man ofta om ett "återvändar-stigma" som existerar i vissa

länder, det vill säga ett stigma kopplat till återvändandet i sig. Det kan bland annat grunda sig i att återvändare betecknas som "annorlunda", "västerniserade" eller till och med "kulturellt fördärvade" i vissa sammanhang. När det gäller barn märks återvändar-stigmat främst i skolan och i kontakten med jämnåriga. Flera studier lyfter vikten av att ha ett socialt nätverk för att motverka sådana exkluderande processer; jämnåriga kusiner, till exempel, kan för barn i återvändande familjer fungera som skydd mot mobbning och utanförskap. Dessa resultat går i linje med forskning om både vuxna återvändare och ensamkommande barn som återvänder, där risken att utsättas för ett återvändar-stigma samt den beskyddande roll som sociala nätverk kan ha lyfts fram.

Många studier belyser också att barn och föräldrar ofta upplever brist på stöd från skolan efter ett återvändande, vilket leder till att barnen har svårt att komma i kapp, och i vissa fall förlorar motivationen och hoppar av skolan. Men det finns också exempel på när skolpersonal i återvändarlandet har skapat ett effektivt stödsystem runt barnet, i form av till exempel extrainsatt läxhjälp, en klasskamrat som mentor och ett gott samarbete med föräldrar. Att ha en klasskamrat som mentor kan även vara en viktig insats för den sociala integrationen för barnet, och motverka känslor av utanförskap. Sådana exempel kan vara bra att lyfta fram som "good practices" och spridas som viktiga komponenter i framtida arbetsmetoder, till exempel till organisationer som arbetar med att ge familjer återintegrationsstöd på plats i dessa länder.

Översikten visar även att det finns brister i den psykosociala hälsan hos barn i återvändande familjer, i form av bland annat nedstämdhet, depression och ångest. En del studier rapporterar även att den psykosociala ohälsan kan leda till psykosomatiska symptom, såsom huvudvärk, magont, illamående och ibland även ätstörningar. Det är dock ytterst få studier som över huvud taget undersöker eller rapporterar förekomst av fysiska hälsoproblem kopplat till återvändande hos barn, varför det inte går att dra några riktiga slutsatser i detta område. Resultat som rör brister i den psykosociala hälsan, däremot, förekommer i fler studier och relateras ofta till andra aspekter, såsom graden av delaktighet, skolgång, sociokulturell tillhörighet och social integration samt levnadsvillkor. Det finns även indikationer på att barn i familj, särskilt från sårbara och ekonomiskt utsatta grupper, i större utsträckning än barn utan migrationsbakgrund i återvändarlandet saknar tillgång till vård.

I arbetet med barn i återvändande familjer kan det vara viktigt att beakta faktorer som ålder, kön och socioekonomisk situation. Översikten belyser att sådana faktorer kan påverka hur väl barn anpassar sig till återvändarlandet, men också hur beskedet att återvända tas emot. När det gäller ålder finns det studier som indikerar att små barn lättare anpassar sig till återvändandet.

Barn i yngre och övre tonåren blir mer långsiktigt påverkade av beslutet, har svårare att anpassa sig till återvändarlandet samt utvecklar psykosociala hälsoproblem i högre utsträckning. Flera studier lyfter även fram att det kan vara svårare för flickor, om återvändandet sker till ett land som är mer patriarkaliskt än Sverige, och där deras fri- och rättigheter riskerar att inskränkas. Det finns även studier som visar att socioekonomisk situation efter återvändandet till hög grad påverkar barnets levnadsvillkor, skolgång och möjligheter till (åter)integration. En viktig slutsats som kan dras från detta, även om forskningsområdet är i behov av fortsatt kunskap, är att det behövs ett *individualiserat* stöd till barnen. En "one-size-fits-all"-ansats riskerar att förbise de speciella omständigheter som omger barnet och som påverkar dess möjligheter och hinder till en framgångsrik integration efter återvändandet. Därför är det viktigt att, i arbete med barn i familjer som står inför ett återvändande, ta hänsyn till de faktorer som kan inverka på det specifika barnets situation. Det kan innebära att det stöd och den information som ges till barnet inte endast bör vara barnanpassad, utan även ålders- och könsanpassad, samt formas i relation till barnets förväntade levnadssituation efter återvändandet.

Föreliggande översikt kan bidra till kunskap som kan hjälpa oss att identifiera och utveckla viktiga insatser innan ett återvändande äger rum. Även om ett återvändande kan innebära en enorm psykosocial påfrestning för barn i familj, så kan nya eller nyttjandet av redan befintliga resurser främja barnets anpassning till den nya kontexten, och på så vis bidra till att konsekvenser av sådana psykosociala påfrestningar blir temporära snarare än långsiktiga eller permanenta. Resultaten och slutsatserna i denna rapport ger oss viktiga insikter i förhållande till frågor som rör återvändande och (åter)integration för barn i familj, och kan utgöra "bästa tillgängliga kunskap" i arbetet med barn i familjer i återvändandeprocessen. Översikten utgör också ett viktigt underlag för framtida studier i området.

5.2 Framtida forskningsbehov

Flera kunskapsluckor har identifierats i samband med utförandet av denna översikt, avseende metod, urval, tematik, och kontext. Några av dessa diskuterades redan i avsnitt 3.1. och återges kortfattat här för att ge en sammansatt bild av de forskningsbehov som finns. När det gäller metod så dominerar kvalitativa studier, med semi-strukturerade intervjuer som det främsta verktyget för datainsamling. Dessa studier ger viktiga, analytiska insikter och möjlighet att förstå flera områden på ett djupare plan. Dessvärre går det inte att dra några generella slutsatser från dessa, och det behövs fler storskaliga studier med kvantitativ design som undersöker huruvida de

förhållanden som presenteras i kvalitativa studier kan tänkas gälla i bredare bemärkelse.

Ytterligare forskningsbehov finns i att undersöka hur olika bakgrundsfaktorer kan påverka barn i familj i återvändandeprocessen. Viktiga insikter som genererats i denna kunskapsöversikt rör förhållanden mellan ålder, kön, socioekonomisk bakgrund, det specifika återvändarlandet och tillgången till sociala nätverk. Djupare kunskap behövs om hur dessa faktorer samspelar och kan påverka utfall i hälsa, utbildning och utveckling för barn i familj innan och efter ett återvändande. Det behövs även fler studier som undersöker återvändandeprocessen för barn i familj innan ett återvändande äger rum, med fokus på exempelvis familjesituation och myndighetskontakter.

Vidare så är det ytterst få studier som tittar på hur anpassningen till återvändarlandet utvecklas över tid för barn i familj. De få studier som undersöker detta i longitudinella studier indikerar att många problem som uppstår initialt efter återvändandet, såsom brist på en känsla av sociokulturell tillhörighet och den sociala integrationen, mildras eller försvinner över tid. Det kan emellertid också finnas skäl att titta på hur bakgrundsfaktorer påverkar anpassningen över tid. Stabilitet i levnadssituationen efter återvändandet, ålder vid tidpunkten för återvändandet och könsrelaterade förhållanden, exempelvis, är sådant som skulle kunna påverka anpassningen för barn i familj, även över en längre tidsperiod.

Ett annat område i behov av fortsatt forskning är kunskap om förhållanden som råder tiden före ett återvändande äger rum. Här behövs mer kunskap om främjande såväl som hindrande effekter av det arbete som utförs på olika myndigheter och av myndighetspersoner. Fler studier som fokuserar på barns egna perspektiv i möten och kontakter med myndigheter och samhällsaktörer innan återvändandet äger rum skulle ge oss en djupare insikt i hur arbetssätt och metoder kan utvecklas. En annan kunskapslucka som behöver fyllas är upplevelser från myndighetspersoner som kan komma i kontakt med barn i familj under återvändandeprocessen, till exempel socialtjänstpersonal, skolpersonal och personal från Migrationsverket. Även om vissa studier inkluderar intervjuer med representanter för dessa yrkesgrupper, så behövs mer kunskap med utgångspunkt i dessa yrkesgruppers erfarenheter och upplevelser. Det kan också nämnas, i sammanhanget, att det är ytterst få studier som direkt undersöker kopplingen mellan tiden före återvändandet och möjligheterna till anpassning efter att återvändandet ägt rum.

Slutligen så baseras få studier på data hämtad från Sverige som mottagarland. Eftersom det råder specifika förhållanden i olika länder, avseende institutionella, politiska och sociala sammanhang, så behövs mer

kunskap som belyser hur barn i familjer som återvänder från Sverige till olika delar av världen påverkas i termer av hälsa, utbildning och (åter)integration – samt vilka aspekter i återvändandeprocessen som kan främja eller hindra en framgångsrik (åter)integration till återvändarlandet.

5.3 Policyförslag

Mot bakgrund av de resultat som presenterats i översikten och de slutsatser som kan dras av dessa resultat, finns en rad policyförslag att beakta. Det är viktigt att tydliggöra att dessa förslag, som tidigare nämnt, är baserade på det som i dagsläget utgör bästa tillgängliga kunskap, vilken i framtiden skulle kunna vidareutvecklas och resultera i mer utarbetade förslag. Fram till dess, kan denna kunskapsöversikt utgöra ett mer informerat underlag för beslutsfattande och praktik.

Policyförslag 1. Utveckla och förtydliga roll- och ansvarsfördelningen för olika myndighetsaktörer

Ett policyförslag av mer långsiktig karaktär, och som har ett tydligt stöd i nuvarande kunskapsläge, är att det föreligger ett behov av att utveckla och förtydliga roll- och ansvarsfördelningen för olika myndighetsaktörer i asyl- och återvändarprocessen för barn i familj. Det innebär dels att det krävs ett sammanhållet ansvar hos en enskild aktör, dels att arbetet hos olika myndigheter som kommer i kontakt med barn i familj under asyl- och återvändandeprocessen utvecklas och förtydligas. De olika stegen i asylprocessen, inklusive roll- och ansvarsfördelningen för respektive steg i processen, behöver klargöras för såväl inblandade aktörer som barnet. I dagsläget råder en risk för att barn i familj "faller mellan stolarna", eftersom det saknas en myndighet med ett helhetsansvar i förhållande till de behov som finns. En lämplig aktör för att ha ett sådant sammanhållet ansvar skulle kunna vara kommunerna, eftersom det är dessa som befinner sig närmast barnen i sitt dagliga arbete.

Policyförslag 2. Utveckla kvalitativa riktlinjer, samt metod- och arbetsstöd för myndighetspersonal

Det finns även behov av mer kvalitativa riktlinjer samt metod- och arbetsstöd för myndighetspersonal som kommer i kontakt med barn i familj, i syfte att ge korrekt, konsekvent och sammanhållet information och stöd under hela processen, samt för att stärka barnets förutsättningar att förbereda sig inför ett återvändande. Sådana insatser behöver vara barnanpassade och individualiserade, eftersom barns situation kan se olika ut beroende på faktorer som vistelsetid i mottagarlandet, kön, ålder, socioekonomisk

bakgrund och familjens nätverk och resurser efter återvändandet. Flickor i familj kan, till exempel, uppleva en oro för könsbaserat våld och förtryck i återvändarlandet. Det finns studier som visar att sådant våld och förtryck också kan förekomma för en del flickor i familj efter ett återvändande eftersom de är uppväxta med och uppträder i enligt med annorlunda genusnormer än de som råder i återvändarlandet. Även om sådana resultat är starkt kontextbundna, så är det viktigt att beakta och bemöta en sådan oro under återvändandeprocessen.

Policyförslag 3. Ge barn och familjer mer stöd och tid till förberedelse

För att barn i familj ska ges möjlighet att förbereda sig mentalt och praktiskt inför ett återvändande, är det också viktigt att familjen ges tillräckligt med tid, samt får stöd i att förbereda sig och mobilisera resurser innan återvändandet äger rum. Ett exempel är byråkratiskt stöd innan återvändandet, till exempel avseende en formell översättning av viktiga dokument, såsom betyg och intyg från skolan. Ett annat exempel är att delge barnet viktig information om återvändandet i god tid innan återvändandet äger rum. Tidsaspekten är viktig eftersom plötsliga förändringar kan leda till känslor av chock, vilket i sin tur kan försämra barns möjligheter till en god hälsa och (åter)integration efter återvändandet. En annan aspekt som kan vara värd att lyfta i detta sammanhang är att familjer som fått avslag på sin asylansökan och står inför ett återvändande kan befinna sig i en psykiskt skör situation, vilket bland annat lyfts i en rapport från Rädda Barnen (Rasmussen, Guillén Åkerlind & Hagan, 2019), och därför kan mottagligheten för att ta emot stöd under återvändandeprocessen variera. Mot bakgrund av detta kan det vara viktigt att återkomma med erbjudanden av stödsatser till barnen, eftersom det är möjligt att förståelsen och mottagligheten för stöd ökar över tid under återvändandeprocessen. Dessa möjligheter till stöd och till förberedelse skulle i längden kunna leda till ett mer hållbart återvändande för hela familjen – eftersom barns brist på (åter)integration i återvändarlandet även kan påverka föräldrar efter ett återvändande.

Policyförslag 4. Främja kunskap och kompetenser hos barnet som är viktiga vid ett eventuellt återvändande

Eftersom utfallet av asylansökan är ovisst behöver barnet ges såväl möjligheter till integration i Sverige, som möjligheter till att (åter)integreras vid ett eventuellt återvändande under tiden som familjen väntar på ett definitivt beslut. Det är därför viktigt att också främja kunskaper och kompetenser som är nödvändiga i återvändarlandet. Här visar forskningen, till exempel, att modersmålskunskap är särskilt viktig för att barn i familj ska

kunna (åter)integreras efter ett återvändande, såväl utbildningsmässigt som socialt och kulturellt. Men det är även viktigt att barnet får en grundläggande förståelse för skillnader i utbildningssystem, och blir förberedda på att läroplaner kan skilja sig åt. En sådan förståelse kan göra att mer korrekta förväntningar formas, och att känslan av chock i mötet med det nya utbildningssystemet förmildras.

Policyförslag 5. Förstärk samarbetet med internationella organisationer som arbetar på plats

Forskningen visar att samhällsaktörer och myndighetspersonal i mottagarlandet kan genomföra en del insatser för att öka beredskap och möjligheter till (åter)integration för barn i familjer som återvänder. Men även för de barn som är bäst förberedda uppstår stora utmaningar när det kommer till utbildning, hälsa och den sociala och kulturella anpassningen till det nya landet. Här spelar internationella organisationer som ger återintegrationsstöd en viktig roll i att säkerställa att barns behov och rättigheter tillgodoses, och bidrar därigenom till ett mer hållbart återvändande för hela familjen. Ett tätare och förstärkt samarbete med dessa organisationer kan leda till att fler familjer återintegreras på ett ändamålsenligt vis. En viktig aspekt avseende detta är att stöd inte endast ges på individnivå, utan även på institutionsnivå, till exempel i form av samverkan med skolor för utformning av introduktionsprogram till återvändande barn.

Policyförslag 6. Öka delaktighet i asyl- och återvändarprocessen för barn i familj

Myndigheter och organisationer som är involverade i asyl- och återvändarprocessen för barn i familj behöver överväga om mer aktiva åtgärder för att öka barnens delaktighet i processen kan genomföras. Ett sådant arbete kan i visst avseende utgöras av ett aktivt "perspektivbyte" där barn i familj inte per automatik anses ha sina behov tillgodosedda eftersom de har sina vårdnadshavare med i processen. Det kan även röra sig om mer konkreta åtgärder, som att barnet förutsätts vara med på möten, även om möjligheten att frånvara finns, och att utgångspunkten är att åldersanpassad information skriftligen eller muntligen ges direkt till barnet.

Referenser

Amuedo-Dorantes, C., & Juarez, L. (2022). Health Care and Education Access of Transnational Children in Mexico. *Demography*, 59(2): 511-533.

Árendás, Z., Durst, J., Katona, N. and Messing, V. (2022). The Limits of Trading Cultural Capital: Returning Migrant Children and Their Educational Trajectory in Hungary. I Atterberry, A.L., McCallum, D.G., Tu, S., Lutz, A. & Bass, L.E. (Red.) *Children and Youths' Migration in a Global Landscape*. Leeds: Emerald Publishing Limited, s. 115-139.

Backlund, Å., Eriksson, R., von Greiff, K., Nyberg, E., & Åkerlund, E. M. (2014). Ensamkommande barn och ungdomar – ett longitudinellt perspektiv. FoU Nordost, FoU Nordväst och FoU-Södertörn i Stockholms län. Hämtad den 6 november 2023 från: https://www.fou-nordvast.se/wp-content/uploads/2017/10/Ensamkommande_barn_och_ungdomar_ett_longitudinellt-perspektiv_2014_4.pdf

Cena, E., Heim, D., & Trandafioiu, R. (2018). Changing places: children of return migrants in Albania and their quest to belong. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(7): 1156-1176.

Dane, L. (2019). Den reglerade invandringen och barnets bästa: Barns rätt till familjeliv och privatliv enligt barnkonventionen, Europakonventionen, EU-rätten och svensk utlänningslagstiftning (Doktorsavhandling, Juridiska institutionen, Stockholms universitet).

De Bree, J., Davids, T., & De Haas, H. (2010). Post-return experiences and transnational belonging of return migrants: a Dutch-Moroccan case study. *Global Networks*, 10(4): 489-509.

Despaigne, C., & Jacobo Suárez, M. (2019). The adaptation path of transnational students in Mexico: Linguistic and identity challenges in Mexican schools. *Latino Studies*, 17(4): 428-447.

DRC/IRC/NRC/ReDSS/DSP/ADSP/Samuel Hall. (2019). Unprepared for (Re)Integration: Lessons learned from Afghanistan, Somalia and Syria on Refugee Returns to Urban Areas. Hämtad den 24 november 2023 från: <https://static1.squarespace.com/static/5cfe2c8927234e0001688343/t/5e33cebf051ef5d56719e6d/1580453652247/Reintegration+Full+Report.pdf>

Fingeld-Connett, D. (2018). *A guide to qualitative meta-synthesis*. New York: Routledge.

Folkhälsomyndigheten. (2017). *Handledning för litteraturoversikter Förutsättningar och metodsteg för kunskapsframtagande baserat på forskningslitteratur vid Folkhälsomyndigheten*. Hämtad den 11 oktober 2023 från:
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/94c7c7cd41ca43b4be207c9b8c78df07/handledning-litteraturoversikter.pdf>

Galipo, A. (2018). *Return migration and nation building in Africa: reframing the Somali diaspora*. London: Routledge.

Ghazinour, M., Hansson, J., Lauritz, L. E., Padyab, M., Sundqvist, J., Wimelius, M. E., & Ögren, K. (2014a). *Ensamkommande flyktingbarns återvändande: om förutsättningar samt centrala aktörers roller och ansvar*. Hämtad från Umeå universitet den 7 juni 2023 från:
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-84719>

Ghazinour, M., Hansson, J., Lauritz, L. E., Mojgan, P., Sundqvist, J., Wimelius, M. E., & Ögren, K. (2014b). *Avvisningar och utvisningar av ensamkommande flyktingbarn: om effektivitet, värdighet och barnens bästa från tjänstemäns och gode mäns perspektiv*. Hämtad från Umeå universitet den 7 juni 2023 från:
<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:754906/FULLTEXT01.pdf>

Grosa, D. (2022). *Anxieties Regarding Family Return to Latvia: Does the Imagined Turn Out to Be Reality?. Central and Eastern European Migration Review*, 11(2): 155–171.

Grosa, D., & King, R. (2022). *The Challenges of Educational Reintegration and the Psychosocial Wellbeing of Returnee Children: Evidence from Latvia. Journal of International Migration and Integration*, 24 (Suppl 2): 407–426.

Guillaume, M., Majidi, N., & Samuel Hall. (2018). *From Europe to Afghanistan: Experiences of Child Returnees*, Save the Children. Hämtad den 24 november 2023 från: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SC-From_Europe_to_Afghanistan-screen%201610.pdf

Gëdeshi, I., & King, R. (2022). *Albanian returned asylum-seekers: Failures, successes and what can be achieved in a short time. Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 24(3): 479–502.

Hagan, M. (2021). Avslag på asylansökan: upplevelser av att återvända. Röda Korsets uppföljningar i Albanien, Irak och Kosovo år 2019 – 2020. Svenska Röda Korset. Hämtad den 24 november 2023 från:

https://www.rodakorset.se/globalassets/21-11-19_upplevelser-av-atervandande_2.pdf

Herrera, M. C., & Zavala, E. C. M. (2019). Child migrants returning to Culiacán, Sinaloa, Mexico. A familial, educational, and binational challenge. *Ánfora*, 26(46): 137-162. Doi: <https://doi.org/10.30854/anf.v26.n46.2019.557>

Holmes, R. and Lowe, C. (2023). Strengthening inclusive social protection systems for displaced children and their families. London: ODI & New York: UNICEF. Hämtad 4 oktober 2023 från: <https://www.unicef.org/media/134556/file/Strengthening%20inclusive%20social%20protection%20systems%20for%20displaced%20children%20and%20their%20families.pdf>

Hong, Q. N., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnon, M-P., Griffiths, F., Nicolau, B., O’Cathain, A., Rousseau, M-C., Vedel, I. & Pluye, P. (2018). The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) Version 2018 for Information Professionals and Researchers. *Education for Information*, 34(4): 285-291. Doi: 10.3233/EFI-180221

Hökeberg, J. (2019). Child-sensitive return – Upholding the best interests of refugee and migrant children in return and reintegration decisions and processes in Sweden. UNICEF. Hämtad 4 oktober 2023 från: <https://www.unicef.nl/files/UNC%20Country%20Report%20Sweden%20FINAL%20web.pdf>

Iliško, D., Badjanova, J., & Ignatjeva, S. (2017). Sustainability and Unsustainability Aspects of Social Adaptation of Children from Returning Immigrant. I *ICERI2017 Proceedings* (s. 4054–4060). Doi: <https://doi.org/10.21125/iceri.2017.1072>

Kunuroglu, F., Yagmur, K., Van de Vijver, F. J., & Kroon, S. (2015). Consequences of Turkish return migration from Western Europe. *International Journal of Intercultural Relations*, 49: 198–211.

Migrationsverket (2021). Rättsligt ställningstagande. Prövning av barns bästa - RS/009/2020 (version 2.0), 2021-07-20. Hämtad 11 oktober 2023 från: <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=48572>

Migrationsverket (2022). Tematisk kvalitetsuppföljning avseende asylsökande barn i familj. Analysrapport Rättsavdelningen. Hämtad 22 augusti 2023 från: <https://www.migrationsverket.se/download/18.32a1d403184e817fdee3f5/1673947842327/Tematisk%20kvalitetsuppf%C3%B6ljning%20avseende%20asyls%C3%B6kande%20barn%20i%20familj%20Dnr%201.3.4-2022-26331.pdf>

Migrationsverket (u.å. a.). *Barn i asylprocessen*. Hämtad 22 augusti 2023 från: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Barn-i-asylprocessen.html>

Migrationsverket (u.å. b.). *Återvändande – vad händer då?* Hämtad 23 augusti 2023 från: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-ar-barn-och-har-sokt-asyl/Med-foraldrar/Atervandande.html>

Migrationsverket (u.å. c.). *Stödinsatser*. Hämtad 19 september 2023 från: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Lamna-Sverige/Avslag-pa-ansokan-om-asyl/Stod-till-ateretablering/Stodinsatser.html>

Migrationsverket (u.å. d.). *Kontantstöd till återetablering*. Hämtad 19 september 2023 från: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Lamna-Sverige/Avslag-pa-ansokan-om-asyl/Stod-till-ateretablering/Kontantstod.html>

Newman, M., & Gough, D. (2020). Systematic Reviews in Educational Research: Methodology, Perspectives and Application. I: Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M., Buntins, K. (Red.) *Systematic Reviews in Educational Research*. Wiesbaden: Springer VS.
https://doi.org/10.1007/978-3-658-27602-7_1

Ní Laoire, C. (2011). 'Girls just like to be friends with people': gendered experiences of migration among children and youth in returning Irish migrant families, *Children's Geographies*, 9(3-4): 303-318.

Ní Laoire, C. (2014). Children, cousins, and clans: the role of extended family and kinship in the lives of children in returning Irish migrant families. I Connolly, L. (red.) *The 'Irish' Family*. London: Routledge, s. 140-158.

Page, M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, P.M. m. fl. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *Systematic Reviews*, 10 (89): 1-11. <https://doi.org/10.1186/s13643-021-01626-4>

Polisen (u.å.). *Frågor och svar om verkställighet*. Hämtade den 23 augusti 2023 från: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/granspolisen/fragor-och-svar-om-verkstallighet/>

Rasmussen, S., Guillén Åkerlind, C., & Hagan, M. (2019). Tankar om att återvända: Barn, unga och vuxna om återvändande till Afghanistan. Rädda Barnen. Hämtad 19 september 2023 från: https://resources.mynewsdesk.com/image/upload/f_pdf.fl_attachment/lopspyi_hh7flejjahwh6

Samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. (2022). Tidöavtalet – En överenskommelse för Sverige. Hämtad 3 oktober 2023 från: <https://moderaterna.se/app/uploads/2022/10/Tidoavtalet-Overenskommelse-for-Sverige.pdf>

SBU. (2020). Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården och insatser i socialtjänsten: en metodbok. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering. Hämtad 30 mars 2023 från: <https://www.sbu.se/metodbok>

SKR. (u.å). *Frågor och svar, ekonomiskt bistånd till den som ska utvisas*. Hämtad 23 augusti 2023 från: <https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/asylochflyktningmottagandeintegration/ansvarsfordelningregelverk/densomfaravslag/fragorochsvarekonomisktbi-standtilldensomskautvisas.13071.html>

SOU 2020:63. Barnkonventionen och svensk rätt. Hämtad 19 september 2023 från: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202063/>

Strömsunds kommun (2020). Barnets bästa vid återvändande: Rapport från projektets arbete 2017–2020. Hämtad 19 september 2023 från: <https://begripligt.nu/Barnets%20b%C3%A4sta%20vid%20%C3%A5terv%C3%A4ndande%20rapport%20fr%C3%A5n%20projektets%20arbete%202017-2020.pdf>

Svenska Röda Korset (u.å). Stöd till återvändande. Hämtad 19 september 2023 från: [Stöd till återvändande | Röda Korset \(rodakorset.se\)](https://www.rodakorset.se/stod-til-atervandande)

Szydtowska, P., Durlik, J., Grzymała-Moszczyńska, H. (2019). Returning Children Migrants – Main Challenges in School Environment. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 1(171): 171–192. Doi: 10.4467/25444972SMPP.19.008.10258

Vargas-Valle, E. D., & Glick, J. E. (2021). Educational and migration aspirations among children of Mexican migrant returnees in a border context. *Migration Studies*, 9(3): 677–701.

Vathi, Z. & King, R. (2021). Memory, place and agency: transnational mirroring of otherness among young Albanian 'returnees', *Children's Geographies*, 19(2): 197-209, Doi: 10.1080/14733285.2020.1773402

Vathi, Z., & Duci, V. (2016). Making other dreams: The impact of migration on the psychosocial wellbeing of Albanian-origin children and young people upon their families' return to Albania. *Childhood*, 23(1): 53-68.

Vathi, Z., Duci, V. & Dhembo, E. (2016). Homeland (Dis) Integrations: Educational Experience, Children and Return Migration to Albania. *Internationel Migration*, 54(3): 159-172.

Zayas, L. H., Natera, G., Callejas, F., Esponda, G. M., Pinedo, M., & Fuentes-Balderrama, J. (2023). Two pathways to Mexico: Forced deportation or voluntary return of parents and US citizen children. *Family Process*, 00: 1-15. Doi: <https://doi.org/10.1111/famp.12850>

Zevulun, D., Post, W.J., Zijlstra, A.E., Kalverboer, M.E., & Knorth, E.J. (2018). Migrant and asylum-seeker children returned to Kosovo and Albania: predictive factors for social-emotional wellbeing after return, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(11): 1774-1796. Doi: 10.1080/1369183X.2017.1391076

Zevulun, D., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2021). A qualitative study into the reintegration of vulnerable migrant children and families after return to Kosovo: Findings from a follow-up. *Children and Youth Services Review*, 125 (105991): 1-9 Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.105991>

Zijlstra, A. E., Bonhage-Talsma, G.T., Post, W.J. & Kalverboer, M.E. (2022). Forced Return of Embedded Asylum-Seeking Families with Children to Armenia from a Children's Rights Perspective a Qualitative Study of Their Developmental Needs and Rest Interests. *International Journal of Children's Rights*, 30(2): 575-601.

Zúñiga, V., & Hamann, E. T. (2015). Going to a home you have never been to: The return migration of Mexican and American-Mexican children. *Children's Geographies*, 13(6): 643-655.

Bilaga 1

Sökprocess och sökstrategi

Sökning efter litteratur har huvudsakligen genomförts i vetenskapliga databaser, men har även kompletterats med den så kallade snöbollsmetoden, d.v.s. en genomgång av referenslistor i fulltextstudier som hittats via sökning i vetenskapliga databaser. I ett sista skede har även sökning gjorts hos diverse organisationers hemsidor för att hitta relevant forskning.

Initialt genomfördes en "test-sökning" i Scopus och Web of Science med följande söksträng: "children AND return OR reintegration AND refugee OR migra* OR immigra*". Test-sökningen avgränsades till engelskspråkiga publikationer, årtal 2010- och framåt för mer tidsaktuella studier samt publikationer i journaler, böcker och bokserier. Denna söksträng genererade totalt 726 träffar, och 10 studier (nyckelstudier) valdes ut som mest relevanta i förhållande till syfte och frågeställningar. Med hjälp av dessa nyckelstudier utvecklades därefter en sökstrategi (se bilaga 1), med fler sökbegrepp och söksträngar inför de "riktiga" sökningar som skulle genomföras i databaserna.

I april 2023 genomfördes sedan systematiska sökningar i fem vetenskapliga databaser: Scopus, Web of Science, Swepub, Google Scholar och DiVA. Scopus och Web of Science har varit relativt heltäckande när det kommer till refereegranskad forskning, medan Swepub, Google Scholar och DiVA har använts för att fånga in "grå litteratur" i området, till exempel böcker, bokkapitel, rapporter, avhandlingar och manuskript framtagna av myndigheter, universitet och andra organisationer. I några av databaserna genomfördes kompletterande sökningar med nya söksträngar, då de första sökningarna inte gav tillräckligt med relevanta träffar.

Tabell 1 Sökträffar

Scopus: 347 träffar	Datum: 12 april 2023
Söksträng: TITLE-ABS-KEY (refugee* OR immigrant* OR migrant* AND child* OR adolescent* OR young* OR youth AND return AND migration OR returning AND migrant AND children OR reintegration OR readaptation OR repatriation) AND (EXCLUDE (DOCTYPE, "re") OR EXCLUDE (DOCTYPE, "er") OR EXCLUDE (DOCTYPE, "no"))	
Web of Science: 720 träffar	Datum: 12 april 2023
Söksträng: returning migrant children OR returning immigrant children OR returning refugee children (Topic) and Book Review or Review Article or Editorial Material or Letter or Note or News Item or Correction or Biographical-Item or Discussion or Fiction, Creative Prose (Exclude - Document Types)	
SwePub: 327 träffar (18 träffar från kompletterande sökning)	Datum: 12 april 2023
Söksträng: return migration OR return* AND refugee* AND child Kompletterande sökning 12 april 2023: återvändande OCH migration	
Google Scholar: 162 träffar	Datum: 12 april 2023
Söksträng: "returning migrant children" OR "returning immigrant children" OR "returning refugee children" OR "återvändande flyktingbarn" OR "återvändande barn i familj" OR "återvändande familjer"	
DiVA: 100 träffar totalt (30 träffar från kompletterande sökning)	Datum: 12 april 2023
Söksträng: Återvändande OCH migration Kompletterande sökning 12 april 2023: Return migration AND child*	

Anmärkning: Sökträffar som tagits fram i dessa databaser importerades sedan till programmet Endnote för granskning av titlar och abstracts. När dubletter och irrelevanta studier sorterats bort, genomfördes en andra granskning, inklusive en fulltext-läsning av de studier som bedömdes uppfylla inkluderingskriterier för översikten. Se PRISMA flödesdiagram (bilaga 5) för en översiktlig bild av denna process.

Källa: Författarens sammanställning.

Bilaga 2

Avgränsningar och inkluderings/exkluderingskriterier

För att avgränsa och specificera forskningsfrågan, samt underlätta sökprocess och kategorisering av studier har PICO-verktyget använts. PICO står för Population, Intervention, Control/Comparison och Outcome och används för att beskriva vilket fokusområde översikten har haft. I denna översikt har följande avgränsningar applicerats:

Tabell 2 Avgränsningar med PICO-verktyget

Population:	Barn i familj
Intervention:	Återvändande/återvandring
Kontroll/jämförelse:	Om tillämpligt
Utfall:	Hälsa, utbildning, sociokulturell integration

Källa: Författarens sammanställning.

Population i fokus för översikten är "barn i familj", vilket är barn som tillsammans med en eller två vårdnadshavare sökt uppehållstillstånd i mottagarlandet. Intervention i detta fall, det vill säga det fenomen som är av intresse för översikten, är återvändande/återvandring till det land som barnet och/eller föräldrarna migrerat ifrån. Detta kan i praktiken innebära ren migration, d.v.s. inget reellt återvändande eftersom barnet är fött i mottagarlandet. För enkelhetens skull kommer dock begreppet "återvändande" genomgående att användas i översikten (se avsnitt 2.1. i översikten för begreppsdiskussion). Ingen avgränsning görs avseende skäl för återvändandet, utan studier som rör barnfamiljers återvändande på grund av avvísings- eller utvisningsbeslut såväl som återvandring (egeninitierat och frivilligt återvändande) tas med. Dock tas hänsyn till eventuella skillnader och/eller likheter beroende på återvändandeskäl, om sådana upptäcks i resultaten. I vissa studier finns en jämförelsegrupp i form av barn i återvändarlandet som inte har migrerat. Andra studier saknar sådana jämförelser. För studier som inte rapporterar skillnader i förhållande till en jämförbar grupp, är begreppet "kontroll/jämförelse" inte tillämpligt. Med begreppet "utfall" avses de fokusområden som interventionen, i detta fall ett återvändande, kan ha haft inverkan på, och som är av intresse för översikten att utforska.

I de systematiska sökningarna efter litteratur gjordes ingen avgränsning avseende tidsperiod, eftersom kunskap från äldre studier om återvändande och återintegration för barn också kunde vara användbara för syftet med översikten. De studier som genomförts alltför långt bak i tiden sorterades dock bort, eftersom kontextuella förändringar över åren gjorde studierna utdaterade och irrelevanta för denna översikt.

Ingen geografisk avgränsning har heller genomförts, även om språk begränsades till engelska, svenska, danska och norska baserat på författarens språkkunskaper. Däremot har en bedömning om huruvida studien är relevant i förhållande till övergripande projektmål och svensk kontext gjorts, med fokus på institutionell, strukturell eller politisk kontext.

Översikten har endast inkluderat empiriska studier, vilket innebär studier som baseras på originaldata. Därmed exkluderas till exempel andra forskningsöversikter, teoretisk forskning, debattinlägg eller kommenterande artiklar.

Ingen avgränsning har gjorts i förhållande till studiedesign och metod, vilket innebär att både kvalitativa, kvantitativa och studier med mixad metodologi har inkluderats i studien. Detta då det funnits en ambition att skanna forskningsfältet efter all tillgänglig kunskap, samt bilda en djupare förståelse för frågan genom att sammanställa och syntetisera olika former av kunskap. Trots detta har sökträffarna huvudsakligen genererat kvalitativ forskning, och majoriteten av denna forskning har bestått av material som bygger på intervjuer (se avsnitt 3.1 i översikten).

Sammantaget har nedanstående inkluderingskriterier väglett granskningsprocessen av framtagna litteratur. Samtliga kriterier har behövt vara uppfyllda för att studien ska inkluderas i översikten:

- Studien ska utgå ifrån egen insamlad empiri
- Studien ska fokusera på återvändande- och återintegration för migranter
- Studien ska fokusera på barn i familj
- Studien ska vara relevant för en svensk kontext
- Studien ska vara på engelska, svenska, danska eller norska
- Studien ska uppfylla kvalitetskriterier

Bilaga 3

Tabell 3 Inkluderade Studier

#	Författare/ År/Titel	Mottagarland	Återvänd- arland	Syfte/ forskningsfråga	Design/metod	Urval	Forsk- ningstyp
1	Szydtowska, P., Durlik, J., & Grzymała-Moszczyńska, H. (2019). Returning Children Migrants–Main Challenges in School Environment	Storbritanien, Tyskland, Italien, Schweiz, Belgien, Nederländerna, USA, Irland, Norge, Ungern & Spanien	Polen	Vilka utmaningar i termer av skolgång och utbildning möter barn i familj som återvänt till Polen?	Kvalitativ forskningsdesign. Semistrukturerade intervjuer.	34 barn (20 flickor och 14 pojkar) och ungdomar, 27 föräldrar och 25 lärare. Barn= 7–12 år. Ungdomar = 12–18 år. 14 av barnen hade bott i Polen längre än 5 år innan migrationen ägde rum, 20 barn föddes i mottagarlandet eller var yngre än 5 år vid tiden för migrationen.	Artikel i tidskrift. Studia Migracyjne –Przegląd Polonijny, 45(1), 171–192.
2	Gëdeshi & King (2022) Albanian Returned Asylum-Seekers. Failures, Successes and What	Tyskland	Albanien	Fyra forskningsfrågor, varav den tredje och fjärde är relevanta för denna översikt: Hur beskriver återvändare sina erfarenheter i termer av bostadssituation, social support,	Kvalitativ forskningsdesign. 12 fokusgruppsintervjuer och totalt 75 semistrukturerade intervjuer.	Fokusgruppsintervjuer genomfördes med 7–12 deltagare per grupp. Grupperna var blandade avseende kön, ålder och socioekonomisk bakgrund. 45 föräldrar intervjuades enskilt. 30 myndighetspersoner intervjuades enskilt. Barnens	Artikel i tidskrift. Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 24(3), 479–502.

	Can Be Achieved in a Short Time			tillgång till förvärvsarbete, utbildning, vård och förmåga att spara? Hur har det gått för dem efter återvändandet, och vika är deras framtida möjligheter?		situation analyseras via utsagor från föräldrar och myndighetspersonal.	
3	Cenaa, Heima & Trandafoiub (2018) Changing places: children of return migrants in Albania and their quest to belong	Främst Grekland, men även Italien & USA	Albanien	Undersöker hur barn i familj som återvänt upplever tillhörighet i den nya kontexten.	Intervjuer i två omgångar, en gång i maj-juli år 2015, och en uppföljande intervju i juni 2016 för att undersöka hur förhållanden ändrats över tid	Barn i åldern 7-12 år, varav 8 pojkar och 2 flickor. Samtliga födda i det tidigare boendelandet (Grekland n=8; Italien n=1; USA n=1) innan familjen återvände till Albanien. Den genomsnittliga tiden spenderad i Albanien vid intervjutillfället var 2,5 år.	Artikel i tidskrift. Journal of ethnic and migration studies, 44(7), 1156-1176.
4	Herrera, Montoya & Erika (2019) Child Migrants Returning to Culiacán, Sinaloa, Mexico. A familial, Educational,	USA	Mexiko	Två övergripande syften, varav en del är av relevans för översikten: Undersöka utmaningar som återvändande barn i familj i relation till det mexikanska utbildningssystemet, samt åtgärder som	Semistrukturerade intervjuer genomfördes mellan mars-juli 2016 med återvändande föräldrar samt med lärare i Culiacán, Sinaloa.	From 23 mars 2015 tom 7 december 2015 delades enkäter ut i 119 skolor, varav 48 skolor exkluderades i efterhand. Information som samlades in i skolorna avsåg kvantifiera antalet barn som återvänt till Mexiko. 534 barn hittades, och därefter genomfördes 21 semistrukturerade intervjuer med en förälder (mestadels med	Artikel i tidskrift. Ánfora, 26(46)

	and Binational Challenge			vidtagits av föräldrar och lärare för att stötta barnen i processen.		mödrar). Av dessa 534 barn, var 467 födda i U.S.A, 57 var födda i Mexiko, och 10 fyllde inte i födelse land. Fokus är på barn som är födda och/eller uppväxta i U.S.A. och sedan återvänt med sina familjer till Mexiko. Tre intervjuer genomfördes med lärare i skolor i Culiacán.	
5	Iliško, D., Badjanova, J., & Ignatjeva, S. (2017). Sustainability and Unsustainability Aspects of Social Adaptation of Children from Returning Immigrant Families.	Ospecifice rad	Lettland	Att undersöka lärares syn på den sociala anpassningen av barn i familj som återvänt till Lettland.	Mixad metod. Enkät designad att utvärdera lärares syn på den sociala anpassningen hos barn i återvändande familjer i skolan. Data analyserades i SPSS och med en "Paired Sample Test" där barn i återvändande familjer jämfördes med barn som inte migrerat. Fokusgruppintervjuer med lärare och två rektorer.	160 lärare i Lettgallen, Lettland. 143 av dessa var förskolelärare, och 17 av dessa i en ledande position.	Konferenspaper - In ICERI2017 Proceedings (pp. 4054-4060). IATED
6	Kunuroglu, F., Yagmur, K., Van de Vijver, F. J., & Kroon, S. (2015).	Tyskland, Nederländerna	Turkiet	Vilka är de vanligaste konsekvenserna av återvändande för personer som återvänt till Turkiet?	Kvalitativ forskningsdesign. Semi-strukturerade, djupgående intervjuer.	Totalt 48 individer intervjuades, varav Återvändare från Tyskland (64 %), Nederländerna (27 %), och Frankrike (9 %). 11 av dessa var mellan 9-21 år gamla (samtliga inneboendes hos sina	Artikel i tidskrift. International Journal of Intercultur

	Consequences of Turkish return migration from Western Europe.	och Frankrike		Finns variationer i förhållande till kön, generation och socioekonomisk situation avseende återanpassningsprocessen?		ursprungsfamiljer). Endast resultat baserat på barnens utsagor, alternativt föräldrars utsagor om barnens situation extraherades. 10 informanter var antingen födda i det tidigare landet eller migrerade dit i mycket låg ålder. Återvändarna bodde vid intervjutillfället i Aydin, Izmir, Denizli, Istanbul, Izmit, Bursa, Sivas, Ankara eller Kırıkkale.	al Relations, 49, 198–211.
7	Ní Laoire (2011) 'Girls just like to be friends with people': gendered experiences of migration among children and youth in returning Irish migrant families	Flera olika länder, men främst USA och England.	Irland	Undersöker upplevelser hos barn som flyttat till Irland som delar av återvändande irländska familjer. Fokuserar särskilt på den roll som kön har i hur barn och unga upplever aspekter kopplade till relationer och identitet efter flytten.	Kvalitativ forskningsdesign, med barncenterade och åldersanpassade metoder. Deltagande forskning i stor mån. Återkommande besök gjordes hos familjerna – med barnen genomfördes samtal i samband och med stöd av fotografier och målning. Med föräldrar genomfördes djupgående intervjuer. Samtalen spelades in och målningarna som barnen gjorde kopierades.	Tidsperiod för datainsamling var 2007–2009. 36 barn och unga, 21 föräldrar (totalt 16 familjer) – som hade återvänt från Cork och Kerry till sydvästra Irland. Åldersspann för barnen var 3–18 år och 3 var unga vuxna i tidig 20-årsålder. 15 av deltagarna var pojkar och 21 var flickor.	Artikel i tidskrift. Children's Geographies, 9:3–4, 303–318

8	Zúñiga & Hamann (2015) Going to a home you have never been to: the return migration of Mexican and American-Mexican children	USA	Mexiko	Analyserar och tolkar barns berättelser om återvändande, inklusive erfarenheter av flytten till Mexiko samt relationen till det tidigare landet.	Två övergripande forskningsmetoder. Först samlades data in via fyra enkäter (på spanska) som skickades ut till 805 skolor i fyra mexikanska stater (stratifierat slumpmässigt urval). I enkäterna ställdes en fråga om eleven som svarat skulle vilja bli intervjuad. Därefter kontaktades de elever som svarat ja på frågan om att bli intervjuad, och djupgående intervjuer genomfördes med dessa. Resultat hämtad till denna kunskapsöversikt kommer ifrån intervjuerna.	Enkäterna skickades ut till skolor i områdena Nuevo León i 2004, Zacatecas i 2005, Puebla i 2009, och Jalisco i 2010. Totalt skickades enkäterna ut till 56 010 elever i åldrarna 7–16 år, varav 1322 av dessa hade återvänt från USA till Mexiko. 592 av dessa hade svarat på en fråga om orsak till återvändandet. Intervjuer genomfördes med 140 barn som tackat ja till intervju i enkäterna.	Artikel i tidskrift. Children's Geographies, 13:6, 643–655
9	Amuedo-Dorantes & Juarez (2022) Health Care and Education Access of Transnation	USA	Mexiko	Fokuserar på tillgång till vård och utbildning för USA-födda barn som flyttar till Mexiko tillsammans med en eller två föräldrar.	Använder representativa data på 7,6 miljoner barn som är födda i Mexiko eller USA och nu bor i Mexiko, från '2015 Mexican Intercensal Survey', för att estimerar skillnader i tillgång till vård och	Urvalet består av barn i åldrarna 0–17 år för undersökning om tillgång till vård, och åldrarna 6–17 år för tillgång till utbildning. Även information om arbete (barnarbete) finns, sannolikheten att barn 12–17 år deltar på arbetsmarknaden	Artikel i tidskrift. Demography 59(2):511–533

	al Children in Mexico				utbildning beroende på födelseland. I den andra delen av analysen, så fokuseras enskilt på barn födda i USA för att undersöka hinder till tillgång till vård och utbildning.	eller arbetar hemma undersöks.	
10	Vathi & Duci (2016) Making other dreams: The impact of migration on the Psychosocial wellbeing of Albanian-origin children and young people upon their families' return to Albania	Grekland	Albanien	En explorativ undersökning av anpassningsprocessen hos barn i familj som återvänt till ursprungslandet, med särskilt fokus på barnens psykosociala välbefinnande.	Kvalitativ forskningsdesign. Djupgående intervjuer och deltagande observationer som genomfördes år 2013 i Tirana, Korça, Saranda, och byar i gränsen mellan Albanien och Grekland.	Totalt 141 deltagare. 81 av dessa var barn och unga, 51 vuxna och 9 lärare och viktiga nyckelpersoner. Artikeln baseras primärt på intervjuer med barn och unga. Barnen var antingen födda i Grekland (n=39) eller hade migrerat dit vid väldigt låg ålder (n=42). Genomsnittsåldern för deltagarna var 14,6 år, och det totala åldersspannet var 11–19 år. 45 var flickor och 36 pojkar. Genomsnittstiden de spenderat i Grekland var 10,22 år, och genomsnittstiden de spenderat i Albanien var 1,6 år.	Artikel i tidskrift. Childhood 23(1) 53–68
11	Vathi & King (2021) Memory, place and agency:	Grekland	Albanien	Undersöker erfarenheter av att bli betraktad som annorlunda (otherness) hos barn i	Kvalitativ forskningsdesign med djupgående intervjuer och deltagande observationer	(samma urval som ovan).	Artikel i tidskrift. Children's Geographie

	transnational mirroring of otherness among young Albanian 'returnees'			familj efter ett återvändande, med särskilt fokus på barnens egna aktörskap.			s, 19:2, 197-209
12	De Bree, J., Davids, T., & De Haas, H. (2010) Post-return experiences and transnational belonging of return migrants: a Dutch Moroccan case study.	Nederländerna	Marocko	Undersöker erfarenheter hos återvändare, med fokus på känslan av tillhörighet, kön och generation.	Kvalitativ forskningsdesign. Semistrukturerade intervjuer.	Intervjuer med 23 vuxna återvändare– men för översikten extraheras endast resultat som rör barnens integration (via föräldrars utsagor). Intervjuerna genomfördes i Berkane, Marocko från december 2006 till april 2007.	Artikel i tidskrift. Global Networks, 10(4), 489–509.
13	Zevulun, D., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2021). A qualitative study into the reintegration of	Olika länder, däribland Sverige, Italien, Ungern, Tyskland, Frankrike, Belgien, Österrike.	Kosovo	Söker få insikt i levnadssituationen hos särskilt sårbara barn i familjer efter ett återvändande, samt andra familjemedlemmars upplevelser och erfarenheter. Undersöker även vilka	Kvalitativ forskningsdesign. Uppföljande studie som är del av det större projektet 'the Monitoring Returned Minors (MRM)' som pågick år 2012–2014. Djupgående intervjuer genomfördes med 13 barn i 9 familjer.	I MRM projektet deltog familjer i Kosovo och Albanien som sökt asyl i europeiska länder och sedan återvänt under åren 2008–2013. Upp till två barn i dessa familjer mellan åldrarna 11–18 år deltog i studien. Totalt deltog 150 barn och föräldrar. Av dessa identifierades 32 barn i 24 familjer som särskilt	Artikel i tidskrift. Children and Youth Services Review, 125, 105991.

	vulnerable migrant children and families after return to Kosovo: Findings from a follow-up.			åtgärder som vidtagits i familjen för att stärka barnens anpassning.		sårbara – t ex pga. sämre levnadsförhållanden, sociala problem, språksvårigheter, familjeproblem, skolproblem, barnarbete, eller hälsoproblem och brist på tillgång till vård och behandling. Dessa barn fick särskilda stödinsatser under projektets gång, och 9 av de 24 familjerna utgör fallstudier för denna uppföljningsstudie. Genomsnittsåldern för barnen var 16 år vid intervjutillfället. Genomsnittstiden för tid spenderad i Kosovo var 5 år. Tiden spenderad utomlands varierade – tre stycken var födda där, en lämnade Kosovo under kriget 1998 och resten lämnade Kosovo mellan 2007–2010. Samtliga återvände till Kosovo mellan år 2010–2013. Tre familjer återvände ofrivilligt. Resten medverkade till att återvända men ville stanna kvar.	
14	DRC/IRC/NRC/ReDSS/DS P/ADSP/Samuel Hall (2019) Unprepared	Kenya, Jordanien & Libanon	Kosovo Afghanistan, Syrien & Somalia	Undersöker hur återvändare, samhällen, myndigheter och organisationer på ett mer effektivt sätt kan	Kvalitativ forskningsdesign med 18 fallstudier, 21 fokusgruppsintervjuer och 102 enskilda intervjuer.	102 nyckelinformanter intervjuade i Afghanistan, Libanon, Jordanien, Kenya, och Somalia. 10 fokusgruppsintervjuer i Afghanistan och 11 i Somalia, 14	Rapport

	for (Re)Integrati on: Lessons learned from Afghanistan, Somalia and Syria on Refugee Returns to Urban Areas			förbereda sig för en mer framgångsrik återanpassning av återvändare.		fallstudier av hushåll (5 i Afghanistan, 1 i Somalia och 8 i Syrien, och 4 operationella fallstudier – 2 i Afghanistan och 2 i Somalia.	
15	Guillaume, Majidi & Samuel Hall (2018) From Europe to Afghanistan – Experiences of child returnees	Österrike, Bulgarien, Tyskland, Grekland, Nederländerna & Norge	Afghanistan	Undersöker hur ett återvändande kan påverka barn.	Kvalitativ forskningsdesign. Intervjuer med barn, vårdnadshavare och samhällsaktörer. Enkäter till barn och vårdnadshavare.	Totalt 53 barn intervjuades i Herat och Kabul, varav 18 av dessa var barn i familj. Dessa 18 barn hade återvänt med sina familjer från Österrike, Bulgarien, Tyskland, Grekland, Nederländerna och Norge.	Save the Children: Rapport
16	Rasmussen, Guillén Åkertind & Hagan (2019) Tankar om att återvända – Barn, unga och vuxna om att återvända	Sverige	Afghanistan	Syftet med studien var att kartlägga barns och ungas tankar om återvändande, vilka risker som finns och vilket stöd barn, ungdomar och familjer behöver före, under och efter återvändandeprocessen. Den specifika	Kvalitativ forskningsdesign. Fokusgruppsintervjuer med föräldrar och barn. Intervjuer med flickor i familj.	Totalt fem träffar med föräldrar i Rädda Barnens föräldragrupper i Västmanland. En mammagrupp och en pappagrupp träffades vid två tillfällen vardera. Mammorna träffades ytterligare en gång under 2019, då deltog även åtta minderåriga flickor. Totalt ingick 26 föräldrar, varav 11 kvinnor och 15 män samt åtta	Rädda Barnen: Rapport

	till Afghanistan			rapporten fokuserar på Sverige som mottagarland.		flickor. I augusti 2019 genomfördes slutligen intervjuer med fyra flickor i familj mellan 13 och 17 år som fått avslag och riskerar utvisning. 140 personer, främst lärare men även en mindre andel annan skolpersonal - bland annat skolkuratorer, specialpedagoger och skolsköterskor som gått Rädda Barnens utbildningar i traumamedveten omsorg, fyllde i en enkät. Syftet var att ta reda på hur personer som möter barn i asylprocessen ser på barns behov av stöd kopplat till återvändande.	
17	Hagan (2021) Avslag på asylansökan - Upplevelser av att återvända.	Främst Sverige, men även andra EU-länder.	Albanien , Kosovo & Irak	Syftet med rapporten är att lyfta återvändarnas egna upplevelser av återvändandeprocessen och kartlägga deras situationen och behov efter återvändandet	Kvalitativ forskningsdesign. Djupintervjuer	Totalt genomfördes djupintervjuer med 28 personer i Albanien, Kosovo och Irak. Intervjuerna innefattade 17 familjer/hushåll med totalt 28 personer, varav 12 kvinnor/flickor, 16 män/pojkar – av dessa var 6 barn, inbegripet även numera vuxna som antingen sökt asyl eller återvänt som minderåriga barn. Utgångspunkten var att individen ska ha återvänt från Sverige, men för att få fler	Rapport Svenska Röda Korset

						intervjupersoner i Albanien och Kosovo breddades urvalet till att innefatta personer som återvänt även från andra EU-länder.	
18	Zevulun, Post, Zijlstra, Kalverboer & Knorth (2018) Migrant and asylum-seeker children returned to Kosovo and Albania: predictive factors for social-emotional wellbeing after return	12 olika länder i EU – främst Sverige, Belgien, Tyskland, Italien & Frankrike	Albanien, Kosovo & Irak Albanien & Kosovo	Syftet är att öka kunskapen om barnets fostringsmiljö samt hur barnet påverkas i termer av socioemotionellt välbefinnande efter ett återvändande.	En tvärsnittsstudie. Data samlades in inom ramen för projektet " the Monitoring Returned Minors (MRM)" från november 2012 till december 2014. Enkäter skickades ut till familjer som återvänt och professionella som möter barnen i familjerna.	Migrant- och asylsökande barn i europeiska länder som återvänt till Kosovo och Albanien tillsammans med sina föräldrar. 106 familjer, 85 i Kosovo och 21 i Albanien deltog i studien. Familjerna hade lämnat sitt land mellan 1982 – 2013, och återvänt mellan 2008 och 2013. Barnen som deltog i studien rekryterades strategiskt avseende en jämn fördelning av kön, ålder och geografisk bakgrund. Åldersgrupperna 11–14 och 15–18 skapades.	Artikel i tidskrift. Journal of Ethnic and Migration Studies, 44:11, 1774–1796
19	Vathi, Duci & Dhembo (2016) Homeland (Dis)Integrations: Educational Experience,	Grekland	Albanien	Undersöker utbildningsmässiga erfarenheter hos barn i familj som återvänt.	Kvalitativ forskningsdesign. Djupgående intervjuer.	Samma urval som i studie nr 11 och nr 12.	Artikel i tidskrift. International Migration 54 (3), 159–172

	Children and Return Migration to Albania						
20	Zijlstra, Bonhage-Talsma, Post & Kalverboer (2022). Forced Return of Embedded Asylum-Seeking Families with Children to Armenia from a Children's Rights Perspective: A Qualitative Study of Their Developmental Needs and Best Interests.	Nederländerna	Armenien	Studiens ansats är att, utifrån ett barnrättsperspektiv, få större insikt i barnens situation i återvändarlandet efter att familjen utvisats med tvång.	Kvalitativ forskningsdesign. Semi-strukturerade intervjuer.	17 barn som återvänt till Armenien från Nederländerna, varav 6 pojkar och 11 flickor i åldrarna 0–6 år (n=3), 7–11 år (n=8) och 12–18 år (n=6). Barnen hade vistats i Nederländerna mellan 4 och 7 år. Vid intervjutillfället hade barnen bott i Armenien mellan 2 och 13 månader. 5 av barnen var födda i Nederländerna, 2 i ett annat europeiskt land och 10 var födda i Armenien.	Artikel i tidskrift. The International Journal of Children's Rights, 30(2), 577–603.
21	Árendás, Durst,	Nederländerna	Ungern	Undersöker möjligheter och hinder	Kvalitativ forskningsdesign.	Intervjuer med återvändande föräldrar och barn samt lärare i	Bokkapitel. I. 'Children

	Katona, & Messing (2022). The Limits of Trading Cultural Capital: Returning Migrant Children and Their Educational Trajectory in Hungary	Majoriteten från Storbritannien		för familjer som migrerat och återvänt, i förhållande till tillgången till olika resurser efter återvändandet. Särskilt fokus är på barnens utbildningsmässiga integration.	Etnografiskt fältstudie. Semi-strukturerade intervjuer. Tre fallstudier.	skolor i Ungern. Låginkomst, medelinkomst samt höginkomstfamiljer finns med i urvalet. Den ena fallstudien består av en skola i Budapest med mixade elever avseende socioekonomisk bakgrund. Föräldrar till dessa barn hade migrerat utomlands pga. jobberbjudanden. Den andra fallstudien är i ett mer socioekonomiskt utsatt område i nordöstra Ungern. Barnen i denna fallstudie hade romsk bakgrund och hade återvänt från Kanada efter att ha fått avslag på sin asylansökan. Den tredje fallstudien bestod av familjer i mer välbärgade områden som emigrerat av livsstilmässiga skäl. Resultat av den andra fallstudien har huvudsakligen extraherats som underlag för översikten, eftersom den har störst relevans för den svenska kontexten.	and Youths' Migration in a Global Landscape (Vol. 29, pp. 115-139). Emerald Publishing Limited.
22	Grosa, D., & King, R. (2023). The Challenges of	Olika delar av världen; USA, Australien	Lettland	Fokuserar på välbefinnandet hos barn i familj som återvänt. Huvudfokus är på barnens	Kvalitativ forskningsdesign. Semistrukturerade, djupgående intervjuer.	Föräldrar, barn samt nyckelinformanter såsom lärare och psykologer. 15 familjer som återvänt till Lettland - 20 föräldrar, och 11	Artikel i tidskrift. Journal of International Migration

	Educational Reintegration and the Psychosocial Wellbeing of Returnee Children: Evidence from Latvia.	, Tyskland, Norge, Storbritannien, Irland mm.		utbildningsmässiga anpassning.		barn. Även 9 nyckelinformanter intervjuades. Av de 20 föräldrarna var 17 mödrar. 6 av barnen var flickor och 5 var pojkar. Åldersspann för barnen var 8 - 18 år. Fyra av dess föddes utomlands och resten hade migrerat under förskoleåren. Familjerna hade återvänt från olika delar av världen, såsom USA, Kanada, Australien, Tyskland, Norge, Irland och UK.	and Integration, 24(Suppl 2), 407-426
23	Despaigne, C., & Jacobo Suárez, M. (2019). The adaptation path of transnational students in Mexico: Linguistic and identity challenges in Mexican schools.	USA	Mexiko	Undersöker anpassning av återvändande barn i familjer i relation till språk, identitet, hur de positionerar sig själva och hur de blir positionerade av andra i skolan efter ett återvändande.	Kvalitativ forskningsdesign – en retrospektiv studie. Semi-strukturerade djupgående intervjuer.	19 intervjuer med gymnasieelever (årskurs 3 i high school då eleverna är mellan 16-17 år) i tre offentliga skolor som vistats i genomsnitt 8 år i USA och sedan återvänt till Mexiko. En elev var i Puebla, fem i San Martín Texmelucan och fjorton i Izúcar de Matamoros. 12 var flickor, 7 var pojkar. Vistelsetid i USA var mellan 1 och 12 år, med ett genomsnitt på 7,8 år. 11 var födda i USA, resten migrerade dit i tidig ålder. I genomsnitt hade eleverna bott i Mexiko i 7 år vid intervjutillfället.	Artikel i tidskrift. Latino Studies, 17(4), 428-447

24	Ní Laoire (2015) Children, Cousins, and Clans: the role of extended family and kinship in the lives of children in returning Irish migrant families	Flera olika länder, men främst USA och England	Irland	Fokuserar på erfarenheter hos barn och unga som flyttat till Irland tillsammans med sina återvändande irländska familjer. Särskilt fokus är på den sociala integrationen och känslan av tillhörighet i den nya kontexten.	Kvalitativ forskningsdesign. Barncentrerad metod, som tillåter barn att kommunicera på det sätt de kan och känner sig mest bekväma att göra, till exempel att leka eller måla och rita samtidigt som samtal förs. Intervjuer med äldre barn och vuxna.	Samma urval som i studie nummer 7, se denna för mer detaljer om urval.	Bokkapitel. Bok: Linda Connolly (Ed.) (2015) The 'Irish' Family, London: Routledge
25	Kienzler, H., Wenzel, T., & Shaini, M. (2019). Vulnerability and psychosocial health experienced by repatriated children in Kosovo.	Tyskland & Österrike	Kosovo	Studien tittar på hur unga upplever ett tvångsmässigt återvändande, hur de beskriver återintegrationens påverkan på deras psykosociala hälsa och välbefinnande, samt vilka åtgärder de själva vidtar för att förbättra sin hälsa.	Kvalitativ forskningsdesign (baserad på data från en större studie från UNICEF med mixad metodologi). Denna studie baseras på semi-strukturerade intervjuer med unga	14 ungdomar i åldern 15-18 år av olika etnisk bakgrund – Romer (6), Albaner (5), Goraner (2) och Serber (1). De hade återvänt från Tyskland (11) och Österrike (3). Nio var flickor och 5 var pojkar. Urvalet baserades på antal ungdomar som i en enkät fått skatta sin hälsa och fått 40 poäng eller högre i resultat.	14 ungdomar i åldern 15-18 år av olika etnisk bakgrund – Romer (6), Albaner (5), Goraner (2) och Serber (1). De hade återvänt från Tyskland (11) och Österrike (3). Nio var

							flickor och 5 var pojkar. Urvalet baserades på antal ungdomar som i en enkät fått skatta sin hälsa och fått 40 poäng eller högre i resultat.
26	Zayas, L.H., Guillermina, N., Callejas, F., Georgina, M.E., Pinedo, M. & Fuentes-Balderrama, J.F. (2023). Two Pathways to Mexico: Forced deportation or voluntary return of parents and	USA	Mexiko	Undersöker erfarenheter av USA-födda barn som antingen tvångsutvisats till Mexiko, eller som "frivilligt" återvänt. Effekterna som dessa olika erfarenheter kan ha på deras återanpassning presenteras.	Kvalitativ forskningsdesign. Del av en storskalig studie – men denna studie är baserad på kvalitativa, semistrukturerade intervjuer.	36 barn i mellanåldern och yngre tonåren, som följt med en eller två föräldrar tillbaka till Mexiko från U.S.A i samband med att föräldrar deporterats. Barn som bodde i fosterfamilj eller hade en klinisk diagnos som innebar begränsad kognitiv förmåga exkluderades. 18 av barnen hade återvänt med tvång, och 18 hade återvänt frivilligt. Hälften av urvalet var pojkar/flickor. Genomsnittsåldern var 11.31 år, och åldersspann 8–15 år. Barnen hade spenderat i genomsnitt 9.91 månader i	Tidskriftsartikel. Family Process. 2023;00, 1–15.

	US citizen children.					Mexiko efter återvändandet, med ett minimum av 4 månader och maximum av 22 månader.	
27	Grosa, D. (2022). Anxieties regarding family return to Latvia: Does the imagined turn out to be reality?	Främst Storbritanien, Irland and Tyskland, Men också: Norge, USA, Kanada, Australien .	Lettland	Undersöker och jämför föreställningar om och faktiska upplevelser av ett återvändande, med särskilt fokus på den familjers återvändande och den effekt det kan ha på barnen.	Mixad metod: Studien är främst baserad på kvalitativa intervjuer med 22 emigrant- och 17 återvändar-familjer, men även på en storskalig online-enkät som genomfördes 2019, med svar från 2477 föräldrar.	Främst mödrar intervjuades av föräldrarna eftersom dessa besvarade inbjudan mer frekvent. Familjerna hade en varierad socioekonomisk bakgrund. Barnen var mellan 8-18 år gamla, och både pojkar och flickor intervjuades.	Tidskriftsartikel. Central and Eastern European Migration Review. 11(2):155-171.
28	Riiskjaer, M. H. B., & Nielsson, T. (2008). Circular repatriation: The unsuccessful return and reintegration of Iraqis with refugee status in Denmark.	Danmark	Irak	Vilka faktorer i återvändandeprocessen kan ha förhindrat en framgångsrik återintegration, och resulterat i återmigration?	Kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med individer som återvänt till Irak, men sedan åter-migrerat till Danmark.	35 irakiska åter-migranter intervjuas - i dessa intervjuer framkommer resultat om upplevelser, erfarenheter och livssituation för deras barn under och efter återvändandet. Resultat som berör barnen har extraherats till översikten. Enligt beskrivning av informanter i resultatavsnittet har vissa intervjuer också genomförts med personer under 18 år.	Rapport. UNHCR, Policy Development and Evaluation Service.
29	Hökeberg, J. (2019). Child-	Sverige	Ospecifierat	Hur ser asyl- och återvändandeprocessen ut för barn utifrån	Kvalitativ ansats - rapporten baseras på olika datakällor: resultat	20 slumpmässigt utvalda beslutsunderlag från Migrationsverket analyserades.	Rapport. UNICEF

	<p>sensitive return Upholding the best interests of refugee and migrant children in return and reintegration decisions and processes in Sweden.</p>			<p>ett barnrättsperspektiv (best interest procedure). Hur sker återvändandeprocessen i praktiken och utifrån vilka ramverk styrs denna process?</p>	<p>som inkluderats i denna översikt kommer ifrån analyser av beslutsunderlag från Migrationsverket och intervjuer med praktiker och experter från myndigheter och civilsamhället.</p>	<p>Dessa inkluderade återvändande från Sverige till Marocko, Irak, Afghanistan, Somalia, Albanien, och Iran. Intervjuer genomfördes med 25 praktiker och experter i området (se tidigare kolumn).</p>	
--	---	--	--	---	---	---	--

Bilaga 4

Tabell 4 Exkluderade studier lästa i fulltext

#	Författare/År/Titel	Orsak till exkludering
1	Save the Children / Samuel Hall (2018) Achieving Durable Solutions for Returnee Children: What do we know?	Baseras inte på originaldata
2	Vuorenkoski, L., Kuure, O., Moilanen, I., Penninkilampi, V., & Myhrman, A. (2000). Bilingualism, school achievement, and mental wellbeing: A follow-up study of return migrant children. <i>The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines</i> , 41(2), 261-266.	Besvarar inte översiktens forskningsfrågor, utan behandlar huvudsakligen frågor som rör bilingualism
3	Vuorenkoski, L., Moilanen, I., Myhrman, A., Kuure, O., Penninkilampi, V. & Kumpulainen, E. (1998). Long-term mental health outcome of returning migrant children and adolescents. <i>European Child & Adolescent Psychiatry</i> , 7: 219-224.	Studien bedöms vara utdaterad, data samlades in 1986 och 1992.
4	Handulle, A. (2022). Little Norway in Somalia – Understanding Complex Belongings of Transnational Somali Families. <i>Nordic Journal of Migration Research</i> , 12(1).	Fel urvalsgrupp, studerar endast personer som åkt tillbaka till hemlandet i temporärt syfte
5	Cebotari, V., Siegel, M., & Mazzucato, V. (2018). Migration and child health in Moldova and Georgia. <i>Comparative Migration Studies</i> , 6, 1-22.	Artikeln behandlar inte barn som migrerat och återvänt, utan om barn som varit kvar i hemlandet, medan föräldrarna migrerat och återvänt

#	Författare/År/Titel	Orsak till exkludering
6	Donato, K. M., & Duncan, E. M. (2011). Migration, social networks, and child health in Mexican families. <i>Journal of Marriage and Family</i> , 73(4), 713–728.	Artikeln behandlar inte barn som migrerat och återvänt, utan om barn som varit kvar i hemlandet, medan föräldrarna migrerat och återvänt
7	Fransen, S. (2017). The socio-economic sustainability of refugee return: Insights from Burundi. <i>Population, Space and Place</i> , 23(1), e1976.	Artikeln behandlar inte barn, utan vuxna barn till återvändare
8	Grgić, M., Vidović, V., Butković-Soldo, S., Vukšić-Mihaljević, Ž., Degmečić, D., & Laufer, D. (2005). The mental health of children upon their return home after a long displacement period. <i>Collegium antropologicum</i> , 29(2), 537–542.	Fokus är inte på återvändande eller återintegration, utan snarare på hur krigserfarenheter och flykt påverkar hälsan
9	Hamilton, E. R., Masferrer, C., & Langer, P. (2023). US Citizen Children De Facto Deported to Mexico. <i>Population and Development Review</i> , 49(1), 175–203.	Innehåller endast deskriptiva data för barn som återvänder från U.S.A till Mexiko, och resultaten saknar relevans för den svenska kontexten
10	Vargas-Valle, E. D., & Glick, J. E. (2021). Educational and migration aspirations among children of Mexican migrant returnees in a border context. <i>Migration Studies</i> , 9(3), 677–701.	Besvarar inte översiktens forskningsfrågor, utan undersöker hur återvändande unga påverkas i termer av utbildningsmässiga aspirationer
11	Zevulun, D., Post, W. J., Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., & Knorth, E. J. (2019). The best interests of the child from different cultural perspectives: factors influencing judgements of the quality of child-rearing environment and construct validity of the best interests of the Child-Questionnaire (BIC-Q) in Kosovo and Albania. <i>Child indicators research</i> , 12, 331–351.	Besvarar inte översiktens forskningsfrågor, utan avhandlar snarare synen på "barnens bästa" i olika kulturella sammanhang

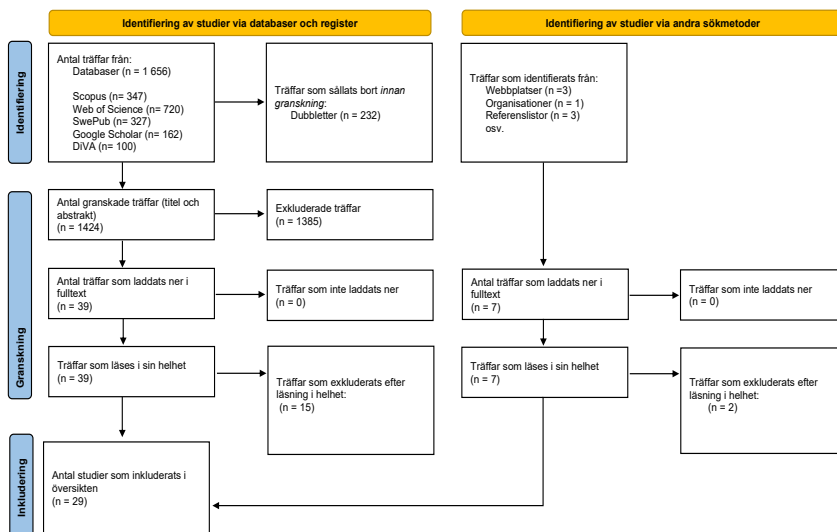
#	Författare/År/Titel	Orsak till exkludering
12	NTG-asyl & Integration (2005) Återvändande i Sverige och Europa - Policy, praxis och projekterfarenheter	Är inte längre tidsaktuell, eftersom de svenska förhållanden som rapporten baseras på till hög grad har förändrats
13	Farwell, N. (2001). 'Onward through strength': Coping and psychological support among refugee youth returning to Eritrea from Sudan.	Exkluderas av metodologiska skäl: Det rapporteras inte specifika resultat för barn i familj, utan ensamkommande och barn i familj klumpas samman. Dessutom klumpas åldersgrupper 13-20 ihop, och specifika resultat för olika åldersgrupper går inte att utröna varför det inte går att fastställa om resultaten gäller den för kunskapsöversikten fastställda definition av barn i familj.
14	Hernández Ángeles, T., Hidalgo Avilés, H. & Cruz Pérez, A. (2023). Addressing Other Challenges Migrants' Children Face in Mexico: Coping with Adverse Realities and Circumstances, Journal of Latinos and Education, Doi: 10.1080/15348431.2023.2187632	Fokuserar inte på barn under 18 år, utan "migrants' children" avser vuxna barn till migranter.
15	Vázquez Vázquez, J.D. (2011). Problems involving the reintegration of schoolchildren with migration experience in the state of Tlaxcala, 2009. Migration and Development, 9(17), 105-125.	Studien bedöms ha för stora metodologiska brister. Detta beror främst på att urvalsgruppen "migrant children incorporated into the Mexican education system after being educated abroad" klumpas samman, utan närmare beskrivning av urvalet. Urvalet beskrivs, till exempel, inte avseende orsak till migration eller återvändande, och det går därför inte att avgöra huruvida studien uppfyller översiktens inkluderingskriterier.
16	Hatzichristou, C., & Hopf, D. (1992). School performance and adjustment of Greek remigrant students in the schools of their home country. Applied Psycholinguistics, 13(3), 279-294.	Studien bedöms vara utdaterad och saknar därmed relevans i förhållande till översiktens fokusområde.

#	Författare/År/Titel	Orsak till exkludering
17	Iliško, D., Badjanova, J., Ignatjeva, S., & Zarina, S. (2018). The process of integration of the returnee immigrants' children in the home country: expectations and reality. I ICERI2018 Proceedings (s. 1103-1108). IATED.	Konferenspaper som är en dubblett (med annan titel) av en redan inkluderad studie.

Källa: Författarens sammanställning.

Bilaga 5

Figur 1. Flödesdiagram för systematiska kunskapsöversikter

Not: Flödesschemat är baserat på underlag från PRISMA 2020 och utgår ifrån checklistor och flödesscheman som tagits fram av dem.

Källa: Författarens sammanställning.

Bilaga 6

Kvalitetsbedömning av inkluderade studier enligt MMAT-modellen

Bedömning av studiernas kvalitet har genomförts med hjälp av en mall som inspirerats av MMAT (Mixed Methods Appraisal Tool) -modellen. En anpassning av verktyget har gjorts baserat på de studier som inkluderats i översikten. Detta innebär att de frågeavsnitt i MMAT-modellen som rör forskningsmetoder som inte finns i översikten har exkluderats. Mallen används för att säkerställa kvalitén i studierna, och innehåller frågeavsnitt för de forskningsmetoder som används i de inkluderade studierna; kvalitativa intervjustudier, icke-randomiserade kvantitativa studier samt studier utförda med mixad metodologi.

För samtliga studier görs en sammantagen bedömning om studien har en hög, medium-hög, medium, medium-låg eller låg kvalitet. De studier som bedömts ha medium-låg eller låg kvalitet finns dock inte med i denna tabell, utan är angivna (med motivering) i bilaga 4 som är en tabell över exkluderade studier. Detta innebär alltså att endast studier med hög, medium-hög eller medium kvalitet har inkluderats.

Det är endast i ett fåtal studier som bekymmer rörande den vetenskapliga kvaliteten identifieras. Detta beror sannolikt på att en övervägande majoritet av de inkluderade studierna redan är vetenskapligt granskade av oberoende forskare (peer-reviewed). Av de 25 kvalitativa studierna bedömdes 19 studier vara av hög kvalitet, 4 studier bedömdes vara av medelhög kvalitet och 2 studier bedömdes vara av medel kvalitet. De två kvantitativa (icke-randomiserade) studierna bedömdes båda vara av hög kvalitet. Av de två studierna med mixad metod bedömdes en vara av hög kvalitet, och en av medel kvalitet.

Tabell 5 Kvalitativa studier (n=25)

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
1. Szydłowska, P., Durlik, J., & Grzymala-Moszczyńska, H. (2019). Returning Children Migrants–Main Challenges in School Environment. Studia Migracyjne-Przegląd Polonijny, 45(1), 171–192.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
2. Gëdeshi & King (2022) Albanian Returned Asylum-Seekers: Failures, Successes and What Can Be Achieved in a Short Time. Journal of Balkan and near Eastern Studies, 24(3), 479–502.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
3. Cenea, Heima & Trandafioiub (2018) Changing places: children of return migrants in Albania and their quest to belong. <i>Journal of ethnic and migration studies</i> , 44(7), 1156-1176.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		Ja, men urvalet består mestadels av pojkar.
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
4. Herrera, Montoya & Erika (2019) Child Migrants Returning to Culiacán, Sinaloa, Mexico. A familial, Educational, and Binational Challenge. <i>Ánfora</i> , 26(46).	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av en hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
5. Kunuroglu, F., Yagmur, K., Van de Vijver, F. J., & Kroon, S. (2015). Consequences of Turkish return migration from Western Europe. <i>International Journal of Intercultural Relations</i> , 49, 198–211.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X	X	Delvis. Den kvalitativa ansatsen lämpar sig för att besvara det övergripande syftet och forskningsfråga nr 2. Den första forskningsfrågan besvaras dock bättre med en kvantitativ ansats.
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X	X	Se ovan
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		Ja, bortsett från problemet med forskningsfråga nr 1.
	Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av medelhög kvalitet.		

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. Kommentar
6. Ní Laoire (2011) 'Girls just like to be friends with people': gendered experiences of migration among children and youth in returning Irish migrant families. Children's Geographies, 9: 3-4, 303-318	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
7. Zúñiga & Hamann (2015) Going to a home you have never been to: The return migration of Mexican and American-Mexican children. Children's Geographies, 13:6, 643-655	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
8. Vathi & Duci (2016) Making other dreams: The impact of migration on the Psychosocial wellbeing of Albanian-origin children and young people upon their families' return to Albania. Childhood 23(1) 53–68	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
9. Vathi & King (2021) Memory, place and agency: transnational mirroring of otherness among young Albanian 'returnees'. Children's Geographies, 19:2, 197–209	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
10. De Bree, J., Davids, T., & De Haas, H. (2010) Post-return experiences and transnational belonging of return migrants: a Dutch Moroccan case study. <i>Global Networks</i> , 10(4), 489–509.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
11. Zevulun, D., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2021). A qualitative study into the reintegration of vulnerable migrant children and families after return to Kosovo: Findings from a follow-up. <i>Children and Youth Services Review</i> , 125, 105991.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
12. DRC/IRC/NRC/ReDSS/DSP/ADSP/ Samuel Hall (2019) Unprepared for (Re)Integration: Lessons learned from Afghanistan, Somalia and Syria on Refugee Returns to Urban Areas. Rapport.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		Frågan är bred, men det kvalitativa materialet är rikt och varierat och bedöms kunna besvara frågan på ett analytiskt plan
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		Flera olika datakällor och datainsamlingsmetoder används
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		Ja, men rapporten hade kunnat ha en bättre disposition. T.ex. används en litteraturöversikt och primärdata för att besvara samma forskningsfrågor. Litteraturgenomgång som en bas för resultat från primärdata hade utgjort en mer logisk disposition.
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av medel kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
13. Guillaume, Majidi & Samuel Hall (2018) From Europe to Afghanistan – Experiences of child returnees. Save the Children: Rapport.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Samman tagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
14. Rasmussen, Guillén Åkerlind & Hagan (2019) Tankar om att återvända – Barn, unga och vuxna om att återvända till Afghanistan. Rädda barnen: Rapport.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Samman tagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
15. Hagan (2018) Avslag på asylansökan-Upplevelser av att återvända. Svenska Röda Korset: Rapport	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Samman tagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
16. Vathi, Duci & Dhembo (2016) Homeland (Dis)Integrations: Educational Experience, Children and Return Migration to Albania. International Migration 54 (3), 159–172.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?		X	Det går att utläsa vad syftet med studien är, men forskningsfrågan skulle utskrivas tydligare
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Samman tagen bedömning:	Studien bedöms vara av medelhög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
17. Zijlstra, Bonhage-Talsma, Post & Kalverboer (2022). Forced Return of Embedded Asylum-Seeking Families with Children to Armenia from a Children's Rights Perspective: A Qualitative Study of Their Developmental Needs and Best Interests. International Journal of Children's Rights, 30(2), 577-603.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
18. Árendás, Durst, Katona, & Messing (2022). The Limits of Trading Cultural Capital: Returning Migrant Children and Their Educational Trajectory in Hungary. Children and Youths' Migration in a Global Landscape (Vol. 29, pp. 115-139). Emerald Publishing Limited.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
19. Grosa, D., & King, R. (2023). The Challenges of Educational Reintegration and the Psychosocial Wellbeing of Returnee Children: Evidence from Latvia. <i>Journal of International Migration and Integration</i> , 24(Suppl 2), 407-426	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
20. Despaigne, C., & Jacobo Suárez, M. (2019). The adaptation path of transnational students in Mexico: Linguistic and identity challenges in Mexican schools. <i>Latino Studies</i> , 17(4), 428-447	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?		X	Inte helt tydligt – det framkommer visserligen vad forskarna avser undersöka, men lite olika syftesformuleringar förekommer i olika avsnitt av artikeln.
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X	X	Delvis, om det bortses från en av syftesformuleringarna, som uttrycker en ansats att studera de effekter återvändande har på återvändarländer – för att besvara det syftet krävs andra metoder.
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X	X	Se ovan.
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av medel kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
21. Ní Laoire (2015) Children, Cousins, and Clans: the role of extended family and kinship in the lives of children in returning Irish migrant families. I Linda Connolly (Ed.) (2015) The 'Irish' Family, London: Routledge	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			
22. Kienzler, H., Wenzel, T., & Shaini, M. (2019). Vulnerability and psychosocial health experienced by repatriated children in Kosovo. Transcultural Psychiatry, 56(1), 267–286.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
23. Riiskjaer, M. H. B., & Nielsson, T. (2008). Circular repatriation: The unsuccessful return and reintegration of Iraqis with refugee status in Denmark. UNHCR Rapport, Policy Development and Evaluation Service.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X	X	Det framkommer vad ansatsen med studien är, men det förekommer olika syftesformuleringar i olika avsnitt av rapporten.
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X		
Samman tagen bedömning:	Studien bedöms vara av medelhög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
24. Hökeberg, J. (2019). Child-sensitive return Upholding the best interests of refugee and migrant children in return and reintegration decisions and processes in Sweden. UNICEF Rapport.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X	X	Det framkommer vad ansatsen med studien är, men syfte och forskningsfråga kunde ha förtydligats ytterligare. Det förekommer även olika formuleringar i olika avsnitt av rapporten.
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
	Finns en röd tråd mellan datakälla, datainsamling, analys och tolkning av data?	X	X	Det finns en röd tråd, men den skulle ha varit synligare med en bättre disposition.
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av medelhög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
25. Zayas, L.H., Guillermina, N., Callejas, F., Georgina, M.E., Pinedo, M. & Fuentes-Balderrama, J.F. (2023). Two Pathways to Mexico: Forced deportation or voluntary return of parents and US citizen children. Family Process. 2023; 00, 1-15.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvalitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Härrör resultat från data på ett korrekt vis?	X		
	Är slutsatser korrekt baserade på resultat?	X		
Sammanfattning bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa: Författarens kvalitetsbedömning.

Tabell 6 Kvantitativa (icke-randomiserade) studier (n=2)

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
1. Amuedo-Dorantes & Juarez (2022) Health Care and Education Access of Transnational Children in Mexico. Demography 59(2):511–533	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvantitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är urvalet representativt för populationen?	X		
	Är mätmetoder lämpliga avseende utfall och intervention/exponering?	X		
	Är data komplett?	X		
	Har eventuella förväxlingsfaktorer beaktats i forskningsdesign och analys?	X		
	Genomförs interventionen/exponeringen som planerat under forskningsperioden?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet.			

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
2. Zevulun, Post, Zijlstra, Kalverboer & Knorth (2018) Migrant and asylum-seeker children returned to Kosovo and Albania: predictive factors for social-emotional wellbeing after return. Journal of Ethnic and Migration Studies, 44:11, 1774–1796.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den kvantitativa ansatsen lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är urvalet representativt för populationen?	X		
	Är mätmetoder lämpliga avseende utfall och intervention/exponering?	X		
	Är data komplett?	X		
	Har eventuella förväxlingsfaktorer beaktats i forskningsdesign och analys?	X		
	Genomförs interventionen/exponeringen som planerat under forskningsperioden?	X		
Sammantagen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet			

Källa: Författarens kvalitetsbedömning.

Tabell 7 Mixade metod-studier (n=2)

Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
1. Iliško, D., Badjanova, J., & Ignatjeva, S. (2017). Sustainability and Unsustainability Aspects of Social Adaptation of Children from Returning Immigrant Families. Konferenspaper - In ICERI2017 Proceedings (pp. 4054-4060). IATED.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		Ja, men forskningsfrågan hade behövt omformuleras eller utökas med ytterligare en forskningsfråga.
	Är den en mixad metod-ansats lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		Över lag lämpliga metoder, men det framgår inte hur "Paired Sample Test" besvarar forskningsfrågan. En till forskningsfråga som adresserar data från detta test hade behövts.
	Är valet att ha använt en mixad metodologi för att besvara forskningsfrågan tydligt motiverat?		X	
	Är de olika komponenterna i studien effektivt integrerade för att svara på forskningsfrågan?	X		Över lag, ja. Men se kommentar ovan.
	Integreras och tolkas kvalitativa och kvantitativa data tillsammans på ett korrekt vis?	X		
	Adresseras eventuella diskrepanser mellan kvantitativa och kvalitativa data?			Ej tillämpligt

	Uppfyller de olika tillvägagångssätten kvalitetskriterium för respektive metod?	X		Till stor del
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms ha medel kvalitet.			
Källa	Kriterier	Svar på kriterier		
		Ja	Nej	Ev. kommentar
2. Grosa, D. (2022). Anxieties regarding family return to Latvia: Does the imagined turn out to be reality? Central and Eastern European Migration Review.	Är forskningsfrågan tydligt formulerad?	X		
	Är den en mixad metod-ansats lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är datainsamlingsmetod lämplig för att besvara forskningsfrågan?	X		
	Är valet att ha använt en mixad metodologi för att besvara forskningsfrågan tydligt motiverat?	X		
	Är de olika komponenterna i studien effektivt integrerade för att svara på forskningsfrågan?	X		
	Integreras och tolkas kvalitativa och kvantitativa data tillsammans på ett korrekt vis?	X		
	Adresseras eventuella diskrepanser mellan kvantitativa och kvalitativa data?			Ej tillämpligt
	Uppfyller de olika tillvägagångssätten kvalitetskriterium för respektive metod?	X		
Sammanfattningen bedömning:	Studien bedöms vara av hög kvalitet			

Källa: Författarens kvalitetsbedömning

Bilaga 7

Tabell 8 Antal familjebarn som avvisats/utvisats, placerats i förvar och återvänt

Antal individer som erhållit ett avv/utv beslut			
AVV/UTV Beslutsgrupp	Persontyp vid beslut h	Beslut år	Antal individer
Avvisning/utvisning	Familjebarn	2020	3614
Avvisning/utvisning	Familjebarn	2021	3628
Avvisning/utvisning	Familjebarn	2022	3679
Avvisning/utvisning	Familjebarn	2023	1668
Totalt			12 589
Antal individer som faktiskt har utrest			
AVV/UTV Beslutsgrupp detalj	Persontyp vid beslut h	Antal individer som utrest	
Avvisning/utvisning (normal)	Familjebarn	5137	
Avvisning/utvisning Polisen	Familjebarn	510	
Omedelbar verkställighet (EU-land)	Familjebarn	63	
Omedelbar verkställighet (hemland)	Familjebarn	159	
Omedelbar verkställighet (tredjeland)	Familjebarn	1	
Utvisning till EU-land	Familjebarn	64	
Totalt			5934
Antal individer som blivit inskrivna i förvar			
Persontyp	Adressändring år	Antal individer inskrivna i förvar	
Familjebarn	2020	7	
Familjebarn	2021	1	
Familjebarn	2022	5	
Familjebarn	2023 (t o m 8 juni 2023)	3	
Totalt			16

Källa: Författarens sammanställning baserad på statistik inhämtad från Migrationsverket

Förteckning över tidigare publikationer

Rapport och Policy Brief 2014:1, *Radikala högerpartier och attityder till invandring i Europa*, Mikael Hjerm och Andrea Bohman.

Rapport och Policy Brief 2015:1, *Internationell migration och remitteringar i Etiopien*, Lisa Andersson.

Kunskapsöversikt 2015:2, *Politiska remitteringar*, Emma Lundgren Jörum och Åsa Lundgren.

Kunskapsöversikt 2015:3, *Integrationspolitik och arbetsmarknad*, Patrick Joyce.

Kunskapsöversikt 2015:4, *Migration och företagens internationalisering*, Andreas Hatzigeorgiou och Magnus Lodefalk.

Rapport och Policy Brief 2015:5, *Svenskt medborgarskap: reglering och förändring i ett skandinaviskt perspektiv*, Mikael Spång.

Rapport och Policy Brief 2015:6, *Vem blir medborgare och vad händer sen? Naturalisering i Danmark, Norge och Sverige*, Pieter Bevelander, Jonas Helgertz, Bernt Bratsberg och Anna Tegunimataka.

Kunskapsöversikt 2015:7, *Kategoriernas dilemman*, Per Strömblad och Gunnar Myrberg.

Rapport och Policy Brief 2015:8, *Valet och Vägen: Syriska flyktingar i Sverige*, Emma Jörum Lundgren.

Rapport och Policy Brief 2015:9, *Arbetskraftsinvandring efter 2008 års reform*, Catharina Calleman (red.) och Petra Herzfeld Olsson (red.).

Kunskapsöversikt 2016:1, *Alla tiders migration!* Dick Harrison.

Rapport och Policy Brief 2016:2, *Invandringens arbetsmarknadseffekter*, Mattias Engdahl.

Rapport och Policy Brief 2016:3, *Irreguljär migration och Europas gränskontroller*, Ruben Andersson.

Kunskapsöversikt 2016:4, *Diaspora – ett begrepp i utveckling*, Erik Olsson.

Kunskapsöversikt 2016:5, *Migration within and from Africa*, Aderanti Adepoju.

Rapport och Policy Brief 2016:6, *Invandring, mediebilder och radikala högerpopulistiska partier i Norden*, Anders Hellström och Anna-Lena Lodenius.

Kunskapsöversikt 2016:7, *Invandring och företagande*, Martin Klinthäll, Craig Mitchell, Tobias Schölin, Zoran Slavnić & Susanne Urban.

Rapport och Policy Brief 2016:8, *Invandringens effekter på Sveriges ekonomiska utveckling*, Bo Malmberg, Thomas Wimark, Jani Turunen & Linn Axelsson.

Kunskapsöversikt 2017:1, *De invandringskritiska partiernas politiska inflytande i Europa*, Maria Tyrberg & Carl Dahlström.

Kunskapsöversikt 2017:2, *Hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv*, Berit Wigerfelt och Anders S Wigerfelt.

Avhandlingsnytt 2017:3, *Vägen till arbete. Utlandsföddas möte med den svenska arbetsmarknaden*, Moa Bursell, Mikael Hellström, Jennie K Larsson, Melissa Kelly, Martin Qvist och Caroline Tovatt.

Policy Brief 2017:4, *Integration och tillit – långsiktiga konsekvenser av den stora invandringen till Norge*, Grete Brochmann.

Kunskapsöversikt 2017:5, *Invandringens historia – från "folkhemmet" till dagens Sverige*, Mikael Byström och Pär Frohnert.

Rapport och Policy Brief 2017:6, *Invandring i medierna – Hur rapporterade svenska tidningar åren 2010–2015?*, Jesper Strömbäck, Felicia Andersson och Evelina Nedlund.

Rapport och Policy Brief 2017:7, *Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige*, Pieter Bevelander (red.) och Mikael Spång (red.).

Rapport och Policy Brief 2017:8, *Responsibility Sharing for Refugees in the Middle East and North Africa*, Susan Martin.

Rapport och Policy Brief 2017:9, *Reforming the Common European Asylum System*, Bernd Parusel och Jan Schneider.

Rapport och Policy Brief 2017:10, *A Fair Share: Refugees and Responsibility-Sharing*, Alexander Betts, Cathryn Costello och Natascha Zaun.

Rapport och Policy Brief 2018:1, *Somali Diaspora Groups in Sweden – Engagement in Development and Relief Work in the Horn of Africa*, Nauja Kleist.

Rapport och Policy Brief 2018:2, *Akademiskt utbyte och internationell migration – En studie av stipendiater inom Svenska institutets Visbyprogram 1997–2015*, Andreas Åkerlund, Astrid Collsiöö och Mikael Börjesson.

Rapport och Policy Brief 2018:3, *Ensamkommande barns och ungas väg in i det svenska samhället*, Eskil Wadensjö och Aycan Çelikaksoy.

Rapport och Policy Brief 2018:4, *Attityder till invandring – en analys av förändringar och medieeffekter i Sverige 2014–2016*, Jesper Strömbäck och Nora Theorin.

Rapport och Policy Brief 2018:5, *Familj, medborgarskap, migration – Sveriges politik för anhänginvandring i ett jämförande perspektiv*, Karin Borevi.

Avhandlingsnytt 2018:6, *Barn och migration*, Mehek Muftee, Lisa Ottosson, Gunilla Jarkman Björn, Anna Åhlund, Eva Skowronski och Michael Lindblad.

Policy Brief 2018:7, *Människohandel och människosmuggling i den irreguljära migrationen*, Ryszard Piotrowicz.

Rapport och policy Brief 2018:8, *Asylsökandes möte med Sverige – Lärdomar från en panelundersökning*, Peter Esaiasson och Jacob Sohlberg.

Policy Brief 2018:9, *Medborgarskapslagar – en global jämförelse*, Rainer Bauböck.

Rapport och Policy Brief 2019:1, *Bridging the Gaps – Linking Research to Public Debates and Policy-making on Migration and integration*, Martin Ruhs, Kristof Tamas och Joakim Palme.

Rapport och Policy Brief 2019:2, *Från Afrikas horn till Sverige: Smuggling, informella nätverk och diasporans engagemang*, Tekalign Ayalew Mengiste och Erik Olsson.

Rapport och Policy Brief 2019:3, *Thai berry pickers in Sweden – A migration corridor to a low-wage sector*, Charlotta Hedberg, Linn Axelsson and Manolo Abella.

Rapport och Policy Brief 2019:4, *Internationella studenter i Sverige – Avgiftsreformens påverkan på inflödet av studenter*, André Bryntesson och Mikael Börjesson.

Kunskapsöversikt och Policy Brief 2019:5, *Migration and development - The role for development aid*, Robert E.B. Lucas.

Policy Brief 2019:6, *Åter till grunderna - Läsförmåga, immigration och arbetsmarknadsutfall i Sverige*, Jon Kristian Pareliusson.

Policy Brief 2019:7, *Ålder vid invandring och arbetsmarknadsintegration - det svenska exemplet*, Torun Österberg.

Policy Brief 2019:8, *Barn med posttraumatisk stress - utvärdering av en gruppintervention för ensamkommande flyktingbarn med symptom på posttraumatisk stress*, Anna Sarkadi.

Policy Brief 2019:9, *Suicidalt beteende och vård - skillnader mellan flyktingar, andra migranter och personer födda i Sverige*, Ellenor Mittendorfer-Rutz.

Policy Brief 2019:10, *Fri rörlighet för arbetstagare i EU och dess effekter på statsfinanserna*, Marcus Österman, Joakim Palme och Martin Ruhs.

Rapport och Policy Brief 2020:1, *De som inte får stanna: Att implementera återvändandepolitik*, Henrik Malm Lindberg.

Rapport och Policy Brief 2020:2, *Laglig migration för arbete och studier - Möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige för personer som saknar skyddsbehov*, Bernd Parusel.

Rapport och Policy Brief 2020:3, *Effekten av krig - Posttraumatisk stress och social tillit hos flyktingar*, Jonathan Hall och Dennis Kahn.

Rapport och Policy Brief 2020:4, *Åtgärder mot människosmuggling och människohandel: Är de förenliga med EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna?*, Vladislava Stoyanova.

Policy Brief 2020:5, *Den reglerade invandringen och barnets bästa*, Louise Dane.

Policy Brief 2020:6, *Migrationspolitik, välfärd och jämlikhet*, Björn Östbring.

Avhandlingsnytt 2020:7, *Migranternas möte med svensk hälso- och sjukvård*, Juliet Aweko, Ulrika Byrskog, Annika Esscher, Robert Jonzon och Josefin Wångdahl.

Policy Brief 2020:8, *Språkkaféet som arena för språkträning*, Gunilla Jansson och Silvia Kunitz.

Policy Brief 2020:9, *Nyanlända elever och lärande på gymnasieskolans språkintröduktionsprogram*, Päivi Juvonen.

Rapport och Policy Brief 2021:1, *Idrott och hälsa bland flickor - Uppfattningar och erfarenheter bland föräldrar från Somalia, Eritrea, Syrien och Sverige*, Anders Kassman och Åsa Kneck.

Policy Brief 2021:2, *Miljonprogram, migranter och utsatthet för covid-19*, Erik Hansson, Lina Al-Nahar, Maria Albin, Eskil Jakobsson, Maria Magnusson och Kristina Jakobsson.

Rapport och Policy Brief 2021:3, *Lokalsamhälletillit i Sverige före och efter flyktningkrisen*, Susanne Wallman Lundåsen.

Kunskapsöversikt 2021:4, *Tolkfunktionen i asylprocessen*, Cecilia Wadensjö, Hanna Sofia Rehnberg och Zoe Nikolaidou.

Avhandlingsnytt 2021:5, *Tidsbegränsade uppehållstillstånd, egenföretagande och skolsegregation – Aktuella avhandlingar om utrikes födda på arbetsmarknaden*, Kristoffer Jutvik, Matilda Kilström, Elisabet Olme, Aliaksei Kazlou och Debbie Lau.

Rapport 2021:6, *Ungas uppväxtvillkor och integration*, Jan O. Jonsson, Susanne Åsman, Thomas Johansson, Ylva Odenbring, Sevgi Bayram Özdemir, Erik Lundberg, Metin Özdemir, Bo Malmberg och Eva Andersson.

Policy Brief 2021:7, *Invandring och välfärdsstaten*, Tina Goldschmidt.

Policy Brief 2021:8, *Interaktiv rasism på internet, i pressen och politiken*, Mattias Ekman.

Policy Brief 2021:9, *Polariserad demokrati. Hur uppfattade hot påverkar främlings-fientlighet och spänningar mellan olika grupper i samhället*, Emma A. Renström och Hanna Bäck.

Rapport och Policy Brief 2021:10, *De som skickades tillbaka: Återvändande och återintegration av avvisade asylsökande till Afghanistan och Irak*, Henrik Malm Lindberg, Constanza Vera-Larrucea och André Asplund.

Rapport och Policy Brief 2021:11, *Trade Agreements as a Venue for Migration Governance? Potential and Challenges for the European Union*, Sandra Lavenex och Tamirace Fakhoury.

Policy Brief 2021:12, *The evolving policy coherence for development. Risk or opportunity for the EU as a development actor?*, Anna Michalski.

Avhandlingsnytt 2021:13, *Nya perspektiv på segregation: skola, psykisk hälsa och bosättningsmönster*, Maria Granvik Saminathen, Sara Brolin Låftman, Petra Löfstedt, Elisabet Olme, Dany Kessel, Louisa Vogiazides, Hernan Mondani, Charisse Johnson-Singh, Mikael Rostila, Antonio Ponce de Leon, Yvonne Forsell och Karin Engström.

Kunskapsöversikt 2022:1, *Exillitteratur I Sverige 1969 till 2019*, Daniel Pedersen.

Kunskapsöversikt 2022:2, *Migrationens påverkan på klimatanpassning och sårbarhet*, François Gemenne.

Policy Brief 2022:3, *Hur många kommer fly från Ukraina och vilka EU-länder kommer de söka sig till?*, Mikael Elinder, Oscar Erixson och Olle Hammar.

Policy Brief 2022:4, *Massflyktsdirektivet: EU:s svar på skyddsökande från Ukraina. Tillfälligt skydd - "varför", "vem", "vad", "var" och "hur"*, Eleni Karageorgiou och Vladislava Stoyanova.

Rapport 2022:5, *Invandring och integration i svensk opinion. Hur formas värderingar och verklighetsuppfattningar?*, Anders Westholm.

Rapport 2022:6, *Hur gemensamma är de gemensamma EU-reglerna? Svensk asylrätt i europeiskt perspektiv*, Eleni Karageorgiou och Vladislava Stoyanova.

Policy Brief 2022:7, *Vilka är mest benägna att rösta i svenska lokala val?*, Pieter Bevelander.

Rapport 2022:8, *Nyanländas integration: En enkätstudie om språkstuderaendes erfarenheter av livet i Sverige*, Sara Thalberg och Linus Liljeberg.

Kunskapsöversikt 2022:9, *Klimatförändringar, fördrivningar, mobilitet och migration: forskningsläget kring nuläget, framtida scenarios och policyalternativ*, Mathias Czaika och Rainer Münz.

Policy Brief 2022:10, *(Kommunala) insatser för att underlätta arbetsmarknadsinträdet för flyktingar och deras anhöriga*, Mattias Engdahl, Anders Forslund och Ulrika Vikman.

Policy Brief 2023:1, *Att förstå klyftan mellan politiken för flyktingintegration och erfarenheterna av integration: Resultat från två EU-finansierade projekt, FOCUS och NIEM*, Nahikari Irastorza och Sayaka Osanami Törngren.

Kunskapsöversikt 2023:2, *Migration, religion och integration*, Magdalena Nordin.

Policy Brief 2023:3, *Lokal Migrationspolitik: Om strukturer, aktörer och processer i svenska kommuner*, Jon Nyhlén och Gustav Lidén.

Rapport 2023:4, *Under ytan: Hur många och vilka vill lämna sina länder för att flytta till EU och Sverige?*, Mikael Elinder, Oscar Erixson och Olle Hammar.

Avhandlingsnytt 2023:5, *Migration, kontroll och säkerhet i en europeisk kontext*. Louise Bengtsson, Jennie Brandén, Daniel Silberstein och Teresa Quintel.

Policy Brief 2023:6, *Laglig migration för arbete och studier. Möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige för personer som saknar skyddsbehov*, Bernd Parusel.

Policy Brief 2023:7, *Integrationsprocesser och traditionsförhandlingar inom religiösa samfund*, Magdalena Nordin.

Policy Brief 2023:8, *Ökar röstande aptiten på medborgarskap?*, Pieter Bevelander, Michaela Slotwinski och Alois Stutzer

Rapport och Policy Brief 2023:9, *Etablering av nyanlända flyktingar: Effekter av en tidig och intensiv arbetsmarknadspolitisk insats*, Matz Dahlberg, Johan Egebark och Ulrika Vikman.

Avhandlingsnytt 2023:10, *Hinder och möjligheter för etablering på den svenska arbetsmarknaden*, Ruth Björklöv, Maria Cheung och Suzanne Planchard (redaktörer).

Policy Brief 2023:11, *Integration av unga i Sverige i ett flerdimensionellt perspektiv*, Jan O. Jonsson.

Policy Brief 2023:12, *Civilsamhällets bidrag i integration i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar*, Gabriella Elgenius.

Policy Brief 2023:13, *Den reglerade invandringen och barnets bästa: en uppdatering efter Tidöavtalet*, Louise Dane.

Resurscentrum vid Strömsunds kommun har sedan 2013 arbetat med frågor som rör asyl- och återvändandeprocess och då främst med fokus på ensamkommande barn och ungas förutsättningar i processen. Resurscentrums kunskaper och erfarenheter är en utgångspunkt för att idag bedriva projektet Barn i familj, med stöd av Asylmigrations- och integrationsfonden. Projektet arbetar för att säkerställa ett tydligt barnperspektiv för asylsökande barn i familj och stärka barnrätten. Den här rapporten är en del av en kunskapsproduktion som ska ligga till grund för bland annat kommande stödmaterial för barnet, vårdnadshavaren och den som i sin yrkesroll möter dem.

Kunskapsöversikten är författad av Pinar Aslan Akay, fil.dr. i socialt arbete och utredningssekreterare på Delmi.

Delegationen för migrationsstudier är en oberoende kommitté som initierar studier och förmedlar forskningsresultat som underlag till framtida migrationspolitiska beslut och för att bidra till samhällsdebatten.

Resurs-
Centrum
STRÖMSUNDS KOMMUN

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

**Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17**